

POSTĘPOWANIE CYWILNE PO NOWELIZACJI

Vademecum

redakcja naukowa Grzegorz Jędrejek

Sławomira Kotas, Paulina Lewandowska
Filip Manikowski, Ewa Płocha, Elżbieta Szczepanowska

POSTĘPOWANIE CYWILNE PO NOWELIZACJI

Vademecum

redakcja naukowa Grzegorz Jędrejek

Sławomira Kotas, Paulina Lewandowska
Filip Manikowski, Ewa Płocha, Elżbieta Szczepanowska

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 lutego 2020 r.

Recenzent

Dr hab. Joanna Studzińska, prof. ALK

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choński

Opracowanie redakcyjne

Violet Design Wioletta Kowalska

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Autorzy poszczególnych rozdziałów:

Sławomira Kotas (WPiA UKSW) – część pierwsza: rozdz. II pkt 4–6, rozdz. III pkt 1.13, 4–6; rozdz. IV pkt 1–6; rozdz. XI–XIII; część druga: rozdz. IV pkt 1–3, 6–7; rozdz. V, VI; część trzecia: rozdz. IV; część czwarta: rozdz. VI, X, XI; część piąta: rozdz. I pkt 1, 2, 4–6; rozdz. II pkt 1, 2, 4–6; rozdz. III pkt 1, 2, 4–6; część szósta

Paulina Lewandowska (WPiA UKSW) – część pierwsza: rozdz. V–IX; część trzecia: rozdz. I, II; część czwarta: rozdz. I–IV, VII, IX

Filip Manikowski (WPiA UKSW) – część pierwsza: rozdz. X; część druga: rozdz. IV pkt 4, 5; rozdz. VII; część trzecia: rozdz. V–IX; część czwarta: rozdz. V, VIII; część piąta: rozdz. I pkt 3, 7; rozdz. II pkt 3, 7; rozdz. III pkt 3, 7

Ewa Płocha (WPiA UKSW) – część pierwsza: rozdz. I, II pkt 1–3, 7; rozdz. III pkt 1.1–1.12, 1.14, 2, 3, 7; rozdz. IV pkt 7

Elżbieta Szczepanowska (WPiA UKSW) – część druga: rozdz. I–III; część trzecia: rozdz. III

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

ISBN 978-83-8187-429-8

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

WSTĘP	33
WYKAZ SKRÓTÓW	35

CZĘŚĆ PIERWSZA PROCES

ROZDZIAŁ I

POSTĘPOWANIE CYWILNE – ZAGADNIENIA OGÓLNE (ART. 1–15 K.P.C.)	41
1. Podstawowe pojęcia	41
1.1. Pojęcie postępowania cywilnego	41
1.2. Pojęcie spraw cywilnych i ich rodzaje	41
1.3. Rodzaje postępowania cywilnego	44
1.4. Źródła prawa procesowego cywilnego	46
1.5. Stosunek postępowania cywilnego do postępowania karnego	47
1.6. Stosunek postępowania cywilnego do postępowania administracyjnego i sądownoadministracyjnego	49
1.7. Dopuszczalność drogi sądowej	50
1.8. Naczelne zasady postępowania cywilnego	51
1.9. Ogólne zasady udziału prokuratora i organizacji pozarządowych w postępowaniu cywilnym	55
1.10. Uгода w postępowaniu cywilnym	56
1.11. Klauzula generalna nadużycia prawa procesowego	56
1.12. Przesłanki postępowania cywilnego	57
2. Schematy	60
3. Orzecznictwo	65
3.1. Dopuszczalność drogi sądowej w postępowaniu cywilnym	65
3.2. Zasada prawdy materialnej	66
3.3. Udzielanie pouczeń	66
3.4. Zasada szybkości postępowania	66
3.5. Zasada jawności postępowania	66
3.6. Tryby i rodzaje postępowania cywilnego	67
4. Kazusy	67
5. Testy	69

6. Wzory pism procesowych	72
6.1. Wniosek o wydanie z akt sprawy zapisu obrazu i dźwięku	72
6.2. Informacja o zamiarze utrwalania przebiegu posiedzenia sądowego	73
7. Literatura	73

ROZDZIAŁ II

SĄD (ART. 15–54 K.P.C.)	76
1. Podstawowe pojęcia	76
1.1. Pojęcie właściwości sądu i jej rodzaje	76
1.2. Właściwość ustawowa	77
1.3. Właściwość delegacyjna	80
1.4. Właściwość umowna (prorogacyjna)	82
1.5. Właściwość rzeczowa sądu	83
1.6. Wartość przedmiotu sporu i zasady jej obliczania	85
1.7. Właściwość miejscowa sądu	88
1.8. Właściwość funkcjonalna sądu	91
1.9. Zasada <i>perpetuatio fori</i>	93
1.10. Skład sądu	95
1.11. Wyłączenie sędziego	97
1.12. Asystent sędziego	100
1.13. Referendarz sądowy	100
1.14. Ławnicy	101
1.15. Inne organy sądowe	102
2. Schematy	102
3. Orzecznictwo	105
3.1. Zasada <i>perpetuatio fori</i>	105
3.2. Właściwość umowna	105
3.3. Właściwość rzeczowa sądu	105
3.4. Wartość przedmiotu sporu	106
3.5. Właściwość miejscowa sądu	107
3.6. Skład sądu	107
3.7. Wyłączenie sędziego	108
4. Kazusy	108
5. Testy	110
6. Wzory pism procesowych	112
6.1. Wniosek o wyłączenie sędziego referenta – sędziego sądu rejonowego od orzekania w sprawie	112
6.2. Zastrzeżenia do zarządzenia asystenta sędziego	113
6.3. Zażalenie na postanowienie w przedmiocie przekazania sprawy do sądu równorzędnego właściwego miejscowo i rzeczowo	114
7. Literatura	115

ROZDZIAŁ III

PODMIOTY POSTĘPOWANIA CYWILNEGO (ART. 55–97, ART. 117–124 K.P.C.)	117
1. Podstawowe pojęcia	117
1.1. Uwagi wprowadzające	117
1.2. Prokurator	119

1.3. Organizacje pozarządowe	121
1.4. Państwowa Inspekcja Pracy	124
1.5. Powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów	124
1.6. Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych	125
1.7. Rzecznik Finansowy	126
1.8. Podmioty uprawnione do udziału w postępowaniu na podstawie odrębnych przepisów	127
1.9. Strony	128
1.9.1. Zdolność sądowa i procesowa	128
1.9.2. Zdolność postulacyjna	130
1.9.3. Legitymacja procesowa	131
1.9.4. Współuczestnictwo w sporze	132
1.10. Interwencja główna i uboczna	134
1.11. Przypozwanie	136
1.12. Pełnomocnicy procesowi	137
1.13. Pełnomocnik z urzędu	138
1.14. Pełnomocnictwo	140
2. Schematy	143
3. Orzecznictwo	147
3.1. Prokurator	147
3.2. Organizacje pozarządowe	148
3.3. Państwowa Inspekcja Pracy	149
3.4. Powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów	149
3.5. Strony	149
3.6. Współuczestnictwo w sporze	149
3.7. Interwencja główna i uboczna	150
3.8. Przypozwanie	150
3.9. Pełnomocnicy procesowi	150
4. Kazusy	151
5. Testy	153
6. Wzory pism procesowych	155
6.1. Pozew z interwencją główną	155
6.2. Pismo procesowe z interwencją uboczną	156
6.3. Pełnomocnictwo procesowe do reprezentowania strony w konkretnej sprawie	157
6.4. Pełnomocnictwo procesowe ogólne	157
7. Literatura	158

ROZDZIAŁ IV

KOSZTY PROCESU CYWILNEGO (ART. 98–110 K.P.C.)	160
1. Podstawowe pojęcia	160
1.1. Koszty procesu	160
1.1.1. Koszty sądowe	160
1.1.2. Koszty działania pełnomocnika	161
1.1.3. Koszty działania strony	161
1.1.4. Koszty mediacji	162
1.2. Zasady ponoszenia kosztów	162
1.3. Zwolnienie od obowiązku ponoszenia kosztów	164

1.3.1. Zwolnienie na wniosek	164
1.3.2. Zwolnienie z mocy prawa	166
1.4. Zabezpieczenie kosztów postępowania	166
2. Schematy	166
3. Orzecznictwo	168
3.1. Koszty procesu	168
3.2. Zasady ponoszenia kosztów	168
3.3. Zwolnienie od obowiązku ponoszenia kosztów	169
4. Kazusy	170
5. Testy	172
6. Wzory pism procesowych	174
6.1. Wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych	174
6.2. Zażalenie na postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie orzeczenia o kosztach postępowania	175
6.3. Wniosek o uzupełnienie orzeczenia sądu pierwszej instancji o rozstrzygnięcie o kosztach postępowania	176
7. Literatura	176

ROZDZIAŁ V

CZYNNOŚCI PROCESOWE (ART. 125–147 K.P.C.)

1. Podstawowe pojęcia	178
1.1. Czynności procesowe	178
1.2. Pisma procesowe	178
1.3. Forma pisma procesowego	178
1.4. Treść pisma procesowego	179
1.5. Odpłatność pism procesowych	180
1.6. Pisma przygotowawcze	180
1.7. Badanie i usuwanie braków formalnych i fiskalnych pism procesowych	180
1.8. Zaliczka na poczet wydatków	181
1.9. Doręczenia	182
1.10. Doręczenia między profesjonalnymi pełnomocnikami	182
1.11. Sposoby doręczeń	183
1.12. Doręczenia właściwe i zastępcze	184
1.13. Doręczenie przez komornika	184
1.14. Kurator do doręczeń dla osoby nieznannej z miejsca pobytu	185
2. Schematy	185
3. Orzecznictwo	190
3.1. Doręczenie zastępcze	190
3.2. Kurator procesowy	190
3.3. Uzupełnienie braków pisma procesowego	190
3.4. Zmiana powództwa a bezpośrednie doręczenie pisma procesowego	191
3.5. Doręczanie pism jednemu z kilku pełnomocników	191
4. Kazusy	191
5. Testy	193
6. Wzory pism procesowych	195
6.1. Wniosek o ustanowienie kuratora do doręczeń	195
7. Literatura	195

ROZDZIAŁ VI

POSIEDZENIA SĄDU (ART. 148–163 K.P.C.)	196
1. Podstawowe pojęcia	196
1.1. Posiedzenia sądu	196
1.2. Rozpoznanie sprawy i wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym	196
1.3. Miejsca posiedzeń sądowych	197
1.4. Posiedzenia przy drzwiach zamkniętych	197
1.5. Wstęp na posiedzenia	198
1.6. Uprawnienia przewodniczącego	198
1.7. Protokół z przebiegu posiedzenia jawnego	198
1.8. Załącznik do protokołu	199
1.9. Zastrzeżenia do protokołu	199
1.10. Pouczenie stron o prawdopodobnym wyniku sprawy	200
1.11. Uprzedzenie stron o możliwości podjęcia rozstrzygnięcia na innej podstawie prawnej	200
2. Schematy	200
3. Orzecznictwo	202
3.1. Posiedzenia jawne	202
3.2. Załącznik do protokołu	203
3.3. Braki wezwania na termin rozprawy	203
3.4. Zakres uprawnień przewodniczącego	203
4. Kazusy	203
5. Testy	205
6. Wzory pism procesowych	208
6.1. Wniosek o wpisanie do protokołu zastrzeżenia	208
6.2. Wniosek o sprostowanie protokołu	209
7. Literatura	209

ROZDZIAŁ VII

TERMINY W PROCESIE CYWILNYM (ART. 164–182 K.P.C.)	210
1. Podstawowe pojęcia	210
1.1. Terminy	210
1.2. Uchybienie i przywrócenie terminu	210
1.3. Zawieszenie postępowania	211
1.4. Zawieszenie postępowania z mocy prawa	211
1.5. Zawieszenie postępowania z urzędu	211
1.6. Zawieszenie postępowania ze względu na śmierć pełnomocnika	212
1.7. Zawieszenie na wniosek spadkobiercy	212
1.8. Przesłanki fakultatywnego zawieszenia postępowania przez sąd z urzędu	212
1.9. Zawieszenie postępowania na zgodny wniosek stron	213
1.10. Bieg terminów	213
1.11. Podjęcie zawieszzonego postępowania	213
1.12. Umorzenie zawieszzonego postępowania	214
2. Schematy	214
3. Orzecznictwo	216
3.1. Wniosek o przywrócenie terminu	216
3.2. Śmierć strony przed wniesieniem pozwu	216

4. Kazusy	216
5. Testy	218
6. Wzory pism procesowych	220
6.1. Wniosek o przedłużenie terminu sądowego	220
6.2. Wniosek o przywrócenie terminu	221
7. Literatura	222

ROZDZIAŁ VIII

MEDIACJA I POSTĘPOWANIE POJEDNAWCZE (ART. 183¹–186 K.P.C.)

1. Podstawowe pojęcia	223
1.1. Mediacja	223
1.2. Mediator	223
1.3. Wszczęcie mediacji	224
1.4. Skierowanie do mediacji przez sąd	224
1.5. Posiedzenie mediacyjne	224
1.6. Zatwierdzenie ugody przez sąd	225
1.7. Zarzut umowy o mediację	225
1.8. Postępowanie pojednawcze	225
2. Schematy	226
3. Orzecznictwo	227
3.1. Zawezwanie do próby ugodowej a przerwanie biegu terminu przedawnienia	227
3.2. Ugoda	227
4. Kazusy	227
5. Testy	229
6. Wzory pism procesowych	231
6.1. Brak zgody na przeprowadzenie mediacji	231
6.2. Wniosek o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem	232
7. Literatura	232

ROZDZIAŁ IX

PRZEBIEG PROCESU CYWILNEGO (ART. 187–226 K.P.C.)

1. Podstawowe pojęcia	233
1.1. Pozew	233
1.2. Skutki doręczenia pozwu	234
1.3. Oczywista bezzasadność powództwa	234
1.4. Cofnięcie pozwu	234
1.5. Odrzucenie pozwu	235
1.6. Dochodzenie przez powoda jednym powództwem kilku roszczeń	235
1.7. Zmiana powództwa	235
1.8. Przekształcenie strony pozwanej	236
1.9. Przekształcenie strony powodowej	236
1.10. Wezwanie oraz zawiadomienie o toczącym się postępowaniu	237
1.11. Przekazanie sprawy według właściwości	237
1.12. Badanie trybu postępowania	237
1.13. Zarzuty procesowe pozwanego	238
1.14. Posiedzenie przygotowawcze	238
1.15. Rozprawa	239

1.16. Plan rozprawy	239
1.17. Odpowiedź na pozew	239
1.18. Dalsze pisma procesowe	239
1.19. Uznanie powództwa	240
1.20. Odroczenie rozprawy	240
2. Schematy	240
3. Orzecznictwo	241
3.1. Odrzucenie pozwu z uwagi na brak drogi sądowej	241
3.2. Odrzucenie pozwu z uwagi na prawomocne osądzenie sprawy	241
3.3. Cofnięcie powództwa ze zrzeczeniem się roszczenia	242
3.4. Powództwo wzajemne	242
4. Kazusy	243
5. Testy	245
6. Wzory pism procesowych	247
6.1. Pozew wzajemny	247
6.2. Wniosek o odroczenie rozprawy	248
6.3. Cofnięcie powództwa	249
6.4. Wniosek o dopozwanie	250
7. Literatura	250

ROZDZIAŁ X

POSTĘPOWANIE DOWODOWE (ART. 227–315 K.P.C.)	251
1. Podstawowe pojęcia	251
1.1. Dowód oraz jego przedmiot	251
1.2. Rozkład ciężaru dowodu	251
1.3. Fakty notoryczne, znane z urzędu i o których informacja jest powszechnie dostępna	252
1.4. Fakty przyznane	252
1.5. Fakty niezaprzeczone	253
1.6. Domniemanie faktyczne	253
1.7. Domniemania prawne	253
1.8. Zasada swobodnej oceny dowodów	254
1.9. Zasada bezpośredniości postępowania dowodowego	254
1.10. Wniosek i postanowienie dowodowe	255
1.11. Uprawdopodobnienie	255
1.12. Dowód z dokumentu	256
1.12.1. Dokument	256
1.12.2. Dokument urzędowy	256
1.12.3. Dokument prywatny	257
1.12.4. Ograniczenia dowodowe co do faktu dokonania czynności prawnej	257
1.12.5. Ograniczenia dowodowe przeciwko osnowie lub ponad osnowę dokumentu	258
1.12.6. Obowiązek wydania dokumentu	258
1.13. Zeznania świadków	259
1.13.1. Istota dowodu z zeznań świadków	259
1.13.2. Pouczenie o prawach świadka oraz przyrzeczenie	259
1.13.3. Przyrzeczenia	260

1.13.4. Niemożność bycia świadkiem	260
1.13.5. Prawo odmowy zeznań	261
1.13.6. Prawo odmowy odpowiedzi na poszczególne pytania	261
1.14. Opinia biegłych	262
1.14.1. Wiadomości specjalne	262
1.14.2. Odmiany dowodu z opinii biegłego	262
1.14.3. Zlecenie wydania opinii	263
1.14.4. Opinia łączna	263
1.14.5. Przyrzeczenie	263
1.14.6. Konstrukcja opinii biegłego	264
1.14.7. Opinie prywatne oraz pozasądowe	264
1.14.8. Ocena opinii biegłego	264
1.15. Ogłędziny	264
1.16. Przesłuchanie stron	265
1.17. Dowód z grupowego badania krwi	266
1.18. Dowody nienazwane	266
1.19. Zabezpieczenie dowodów	266
2. Schematy	267
3. Orzecznictwo	268
3.1. Dowód oraz jego przedmiot	268
3.2. Rozkład ciężaru dowodu	268
3.3. Fakty przyznane	269
3.4. Fakty niezaprzeczone	269
3.5. Domniemania faktyczne	270
3.6. Domniemania prawne	270
3.7. Zasada swobodnej oceny dowodów	271
3.8. Zasada bezpośredniości postępowania dowodowego	271
3.9. Uprawdopodobnienie	271
3.10. Dowód z dokumentów	271
3.11. Zeznania świadków	272
3.12. Opinia biegłych	273
3.13. Ogłędziny	273
3.14. Przesłuchanie stron	274
4. Kazusy	274
5. Testy	276
6. Wzory pism procesowych	278
6.1. Wniosek dowodowy	278
6.2. Wniosek o zabezpieczenie dowodu	279
7. Literatura	280

ROZDZIAŁ XI

ORZECZENIA (ART. 316–366 K.P.C.)	281
1. Podstawowe pojęcia	281
1.1. Czas wyrokowania	281
1.2. Przedmiot i podstawy orzekania	281
1.3. Wyrok	282
1.4. Wyrok zaoczny	282

1.5. Sprostowanie wyroku	283
1.6. Uzupełnienie wyroku	283
1.7. Wykładnia wyroku	284
1.8. Nakaz zapłaty	284
1.9. Postanowienie	284
1.10. Zarządzenie	285
1.11. Prawomocność orzeczeń	285
1.12. Wykonalność orzeczenia	286
1.13. Natychmiastowa wykonalność orzeczenia	286
2. Schematy	287
3. Orzecznictwo	290
3.1. Czas wyrokowania	290
3.2. Wyrok częściowy	290
3.3. Wyrok wstępny	291
3.4. Rozłożenie na raty zasądzzonego świadczenia	291
3.5. Przedmiot orzekania – zakaz orzekania ponad żądanie	291
3.6. Orzekanie	292
3.7. Wykonalność i prawomocność orzeczeń	293
3.8. Wyroki zaoczne	293
3.9. Postanowienia i nakazy zapłaty	294
4. Kazusy	294
5. Testy	297
6. Wzory pism procesowych	299
6.1. Wniosek o sporządzenie i doręczenie wyroku wraz z uzasadnieniem	299
6.2. Wniosek o uzupełnienie wyroku	300
6.3. Sprzeciw od wyroku zaocznego	301
7. Literatura	302

ROZDZIAŁ XII

ŚRODKI ZASKARŻENIA (ART. 367–398 ORAZ ART. 398²²–398²³ K.P.C.)	303
1. Podstawowe pojęcia	303
1.1. Apelacja	303
1.2. Zażalenie	304
1.3. Skarga na orzeczenie referendarza sądowego	305
1.4. Granice zaskarżenia	305
1.5. Nieważność postępowania	306
1.6. Zakaz <i>reformationis in peius</i>	307
2. Schematy	307
3. Orzecznictwo	310
3.1. Apelacja	310
3.2. Zażalenie	311
3.3. Skarga na orzeczenie referendarza sądowego	312
3.4. Granice zaskarżenia	312
3.5. Nieważność postępowania	313
3.6. Zakaz <i>reformationis in peius</i>	313
4. Kazusy	314
5. Testy	316

6. Wzory pism procesowych	318
6.1. Apelacja	318
6.2. Zażalenie dewolutywne	320
7. Literatura	321

ROZDZIAŁ XIII

NADZWYCZAJNE ŚRODKI ZASKARŻENIA (ART. 398¹–424¹² K.P.C.)

1. Podstawowe pojęcia	322
1.1. Skarga kasacyjna	322
1.2. Podstawy skargi kasacyjnej	323
1.3. Przedsąd	324
1.4. Wznowienie postępowania	325
1.5. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia	326
2. Schematy	328
3. Orzecznictwo	330
3.1. Skarga kasacyjna	330
3.2. Podstawy skargi kasacyjnej	331
3.3. Przedsąd	332
3.4. Wznowienie postępowania	333
3.5. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku	333
4. Kazusy	334
5. Testy	336
6. Wzory pism procesowych	338
6.1. Skarga kasacyjna	338
6.2. Skarga o wznowienie postępowania	340
7. Literatura	341

CZĘŚĆ DRUGA POSTĘPOWANIA ODRĘBNE

ROZDZIAŁ I

POSTĘPOWANIE W SPRAWACH MAŁŻEŃSKICH ORAZ ZE STOSUNKÓW

MIĘDZY RODZICAMI A DZIEĆMI (ART. 425–458 K.P.C.)

1. Podstawowe pojęcia	345
1.1. Postępowanie w sprawach małżeńskich	345
1.2. Sprawy o rozwód i separację	346
1.3. Sprawy o unieważnienie małżeństwa i o ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa	353
1.4. Sprawy o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami	356
1.5. Postępowanie w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi (art. 453–458 k.p.c.)	356
2. Schematy	359
3. Orzecznictwo	362
3.1. Ustalenie istnienia małżeństwa	362
3.2. Orzeczenia dotyczące rozwodu i separacji	363
3.3. Skutki orzeczenia rozwodu przed zamknięciem rozprawy w sprawie o ustanowienie rozdzielności majątkowej. Ustanowienie rozdzielności majątkowej z uwagi na separację	364

4. Kazusy	365
5. Testy	366
6. Wzory pism procesowych	368
6.1. Pozew o rozwód	368
6.2. Pozew o separację	370
7. Literatura	371

ROZDZIAŁ II

POSTĘPOWANIE W SPRAWACH GOSPODARCZYCH (ART. 458¹–458¹³ K.P.C.)

1. Podstawowe pojęcia	373
1.1. Definicja sprawy gospodarczej	374
1.2. Wymagania pozwu i odpowiedzi na pozew	374
1.3. Odrębności w postępowaniu w sprawach gospodarczych	375
2. Schematy	378
3. Orzecznictwo	378
3.1. Zakres pojęcia sprawy gospodarczej	378
3.2. Przesłanki uznania czynności prawnej dotyczącej przedmiotu działalności nieujawnionego w ewidencji działalności gospodarczej za dokonaną w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą	378
3.3. Moc zabezpieczająca nakazu zapłaty. Środki obrony pozwanego przed nakazem zapłaty jako tytułem zabezpieczenia	379
3.4. Ciężar dowodu spoczywający na stronie w związku z tzw. <i>ius moderandi</i>	380
3.5. Usuwanie braków pisma procesowego	381
3.6. Prekluzja dowodowa	381
4. Kazusy	381
5. Testy	383
6. Wzory pism procesowych	385
6.1. Pozew w sprawie gospodarczej	385
7. Literatura	386

ROZDZIAŁ III

POSTĘPOWANIE W SPRAWACH Z ZAKRESU PRAWA PRACY

I UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH (ART. 459–477^{14A} K.P.C.)

1. Podstawowe pojęcia	387
1.1. Sprawy z zakresu prawa pracy	388
1.2. Sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych	388
1.3. Pojęcie organu rentowego	389
1.4. Pojęcie pracownika i ubezpieczonego	389
1.5. Właściwość sądu	390
1.6. Udział organizacji pozarządowych w postępowaniu i reprezentacja stron	391
1.7. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy	392
1.8. Postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych	393
1.9. Dopuszczalność skargi kasacyjnej	396
2. Schematy	397
3. Orzecznictwo	398
3.1. Zdolność sądowa i procesowa pracodawcy	398
3.2. Cechy roszczeń pracowniczych	398

3.3. Dopuszczalność dowodu z zeznań świadków i z przesłuchania stron w postępowaniu w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych	398
3.4. Sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych	399
3.5. Przedmiot postępowania sądowego w procesach z zakresu ubezpieczeń społecznych	400
4. Kazusy	401
5. Testy	402
6. Wzory pism procesowych	404
6.1. Wzór pozwu o zapłatę wynagrodzenia	404
7. Literatura	405

ROZDZIAŁ IV

POSTĘPOWANIE W SPRAWACH WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

(PROJ. ART. 479 ⁸⁹ –479 ¹²⁹ K.P.C.)	406
1. Podstawowe pojęcia	406
1.1. Własność intelektualna	406
1.2. Właściwość sądów w sprawach własności intelektualnej	407
1.3. Powództwo wzajemne w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej	407
1.4. Ograniczenie zdolności postulacyjnej w sprawach własności intelektualnej	408
1.5. Zabezpieczenie środka dowodowego	408
1.6. Wyjawienie lub wydanie środka dowodowego	410
1.7. Wezwanie do udzielenia informacji	410
2. Schematy	412
3. Orzecznictwo	413
4. Kazusy	414
5. Testy	414
6. Wzory pism procesowych	416
6.1. Wniosek o zabezpieczenie środka dowodowego przed wszczęciem postępowania	416
7. Literatura	417

ROZDZIAŁ V

POSTĘPOWANIE NAKAZOWE, UPOMINAWCZE I UPROSZCZONE

(ART. 484 ¹ –505 ¹⁴ K.P.C.)	419
1. Podstawowe pojęcia	419
1.1. Nakaz zapłaty	419
1.2. Postępowanie nakazowe	420
1.3. Postępowanie upominawcze	420
1.4. Zarzuty od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym	421
1.5. Sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym	422
1.6. Postępowanie uproszczone	422
2. Schematy	423
3. Orzecznictwo	425
3.1. Postępowanie nakazowe	425
3.2. Postępowanie upominawcze	425
3.3. Zarzuty od nakazu zapłaty	425
3.4. Sprzeciw od nakazu zapłaty	426
3.5. Postępowanie uproszczone	427

4. Kazusy	427
5. Testy	429
6. Wzory pism procesowych	431
6.1. Pozew w postępowaniu nakazowym	431
6.2. Sprzeciw od nakazu zapłaty	432
7. Literatura	433

ROZDZIAŁ VI

ELEKTRONICZNE POSTĘPOWANIE UPOMINAWCZE (ART. 505²⁸–505³⁹ K.P.C.) 434

1. Podstawowe pojęcia	434
1.1. Elektroniczne postępowanie upominawcze	434
1.2. Sprzeciw od nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym	435
2. Schematy	436
3. Orzecznictwo	437
3.1. Elektroniczne postępowanie upominawcze	437
3.2. Sprzeciw od nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym	437
4. Kazusy	438
5. Testy	440
6. Wzory pism procesowych	442
6.1. Sprzeciw od nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym	442
7. Literatura	443

ROZDZIAŁ VII

INNE RODZAJE POSTĘPOWAŃ ODRĘBNYCH (ART. 478–479⁷⁸

ORAZ ART. 505¹⁵–505^{27A} K.P.C.) 444

1. Podstawowe pojęcia	444
1.1. Postępowanie w sprawach o naruszenie posiadania (art. 478–479 k.p.c.)	444
1.2. Postępowanie w sprawach z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów oraz w sprawie praktyk nieuczciwie wykorzystujących przewagę kontraktową (art. 479 ²⁸ –479 ⁴⁵ k.p.c.)	445
1.3. Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji energetyki (art. 479 ⁴⁶ – 479 ⁵⁶ k.p.c.) ...	446
1.4. Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji telekomunikacji i poczty (art. 479 ⁵⁷ –479 ⁶⁷ k.p.c.)	446
1.5. Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji transportu kolejowego (art. 479 ⁶⁸ –479 ⁷⁸ k.p.c.)	446
1.6. Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji rynku wodno-kanalizacyjnego (art. 479 ⁷⁹ –479 ⁸⁸ k.p.c.)	447
1.7. Europejskie postępowanie nakazowe (art. 505 ¹⁵ –515 ²⁰ k.p.c.)	447
1.8. Europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń (art. 505 ²¹ –515 ^{27a} k.p.c.)	448
2. Schematy	450
3. Orzecznictwo	452
3.1. Postępowanie w sprawach o naruszenie posiadania	452
3.2. Postępowanie w sprawach z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów oraz w sprawie praktyk nieuczciwie wykorzystujących przewagę kontraktową	452
3.3. Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji energetyki	453
3.4. Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji telekomunikacji i poczty	453
4. Kazusy	454

5. Testy	455
6. Wzory pism procesowych	457
6.1. Pozew o ochronę naruszonego posiadania	457
7. Literatura	458

CZĘŚĆ TRZECIA POSTĘPOWANIE NIEPROCESOWE

ROZDZIAŁ I

ZAGADNIENIA OGÓLNE ODNOŚĄCE SIĘ DO POSTĘPOWANIA

NIEPROCESOWEGO (ART. 506–525 K.P.C.)	461
1. Podstawowe pojęcia	461
1.1. Postępowanie nieprocesowe	461
1.2. Właściwość sądów w postępowaniu nieprocesowym	461
1.3. Wnioskodawca, zainteresowany i uczestnik postępowania nieprocesowego	462
1.4. Wniosek	462
1.5. Zwrot wniosku nieopłaconego	463
1.6. Cofnięcie wniosku	463
1.7. Rozprawa	463
1.8. Orzeczenia	464
1.9. Apelacja i zażalenie	464
1.10. Skarga kasacyjna	464
1.11. Wznowienie postępowania	465
1.12. Żądanie stwierdzenia niezgodności	465
1.13. Zaskarżenie wpisów	466
2. Schematy	466
3. Orzecznictwo	467
3.1. Skarga na orzeczenie referendarza	467
3.2. Cofnięcie wniosku	467
3.3. Apelacja	467
3.4. Stwierdzenie niezgodności z prawem orzeczenia	467
4. Kazusy	468
5. Testy	468
6. Wzory pism procesowych	470
6.1. Wniosek o wyznaczenie sądu właściwego do rozpoznania sprawy	470
7. Literatura	471

ROZDZIAŁ II

SPRAWY Z ZAKRESU PRAWA OSOBOWEGO (ART. 526–560¹ K.P.C.)	472
1. Podstawowe pojęcia	472
1.1. Uznanie za zmarłego	472
1.1.1. Właściwość sądu	472
1.1.2. Uprawniony do zgłoszenia wniosku	473
1.1.3. Terminy	473
1.1.4. Treść wniosku o uznanie za zmarłego	473
1.1.5. Ogłoszenie o wszczęciu postępowania	473
1.1.6. Upływ terminów	474

1.2. Postępowanie o stwierdzenie zgonu	474
1.2.1. Wniosek	474
1.2.2. Ogłoszenie o wszczęciu postępowania	474
1.3. Uchylenie postanowień orzekających uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu	474
1.4. Ubezwłasnowolnienie	475
1.4.1. Właściwość	475
1.4.2. Wniosek	475
1.4.3. Uczestnicy	476
1.4.4. Wysłuchanie osoby, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie	476
1.4.5. Doradca tymczasowy	476
1.4.6. Orzeczenie kończące postępowanie	477
1.4.7. Uchylenie bądź zmiana postanowienia w przedmiocie ubezwłasnowolnienia	477
1.4.8. Zaskarżalność postanowień	477
1.4.9. Ustanowienie z urzędu adwokata lub radcy prawnego	477
2. Schematy	478
3. Orzecznictwo	478
3.1. Uznanie za zmarłego	478
3.2. Ubezwłasnowolnienie	479
3.3. Kurator dla osoby ubezwłasnowolnionej	479
4. Kazusy	479
5. Testy	481
6. Wzory pism procesowych	484
6.1. Wniosek o ubezwłasnowolnienie	484
6.3. Wniosek o uznanie za zmarłego	485
7. Literatura	485

ROZDZIAŁ III

POSTĘPOWANIE W SPRAWACH Z ZAKRESU PRAWA RODZINNEGO, OPIEKUŃCZEGO I KURATELI (ART. 561–605 K.P.C.)

1. Podstawowe pojęcia	486
1.1. Sprawy małżeńskie	486
1.2. Inne sprawy rodzinne oraz sprawy opiekuńcze (art. 568–598 ²² k.p.c.)	489
1.3. Sprawy z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi (art. 579–584 k.p.c.)	492
1.4. Sprawy o przysposobienie (art. 585–589 k.p.c.)	495
1.5. Sprawy z zakresu opieki (art. 590–598 k.p.c.)	497
1.6. Sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką (art. 598 ¹ –598 ¹⁴ k.p.c.)	498
1.7. Sprawy dotyczące wykonywania kontaktów z dzieckiem (art. 598 ¹⁵ –598 ²² k.p.c.)	499
1.8. Sprawy z zakresu kurateli (art. 599–605 k.p.c.)	500
2. Schematy	502
3. Orzecznictwo	502
3.1. Zezwolenie na zawarcie małżeństwa a unieważnienie małżeństwa	502
3.2. Dopuszczalność skargi kasacyjnej od orzeczeń rozstrzygających roszczenia rozpoznawane w procesie i żądania należące do trybu nieprocesowego	503
3.3. Podział majątku wspólnego małżonków	503
3.4. Sprawy opiekuńcze	506
3.5. Kurator dla nieobecnego i kurator dla doręczeń	506

4. Kazusy	507
5. Testy	508
6. Wzory pism procesowych	510
6.1. Wzór wniosku o separację	510
6.2. Wzór wniosku o ustanowienie kuratora dla pozwanego nieznanego z miejsca pobytu	511
7. Literatura	512

ROZDZIAŁ IV

SPRAWY Z ZAKRESU PRAWA RZECZOWEGO (ART. 606–626¹³ K.P.C.)

1. Podstawowe pojęcia	513
1.1. Sprawy z zakresu prawa rzeczowego	513
1.2. Postępowanie wieczystoksięgowe	514
1.3. Wniosek o wpis w księdze wieczystej	514
1.4. Wpis w księdze wieczystej	515
1.5. Wpis ostrzeżenia w księdze wieczystej	516
2. Schematy	516
3. Orzecznictwo	520
3.1. Sprawy z zakresu prawa rzeczowego	520
3.2. Postępowanie wieczystoksięgowe	520
3.3. Wniosek o wpis w księdze wieczystej	521
3.4. Wpis w księdze wieczystej	522
3.5. Wpis ostrzeżenia w księdze wieczystej	522
4. Kazusy	523
5. Testy	525
6. Wzory pism procesowych	527
6.1. Skarga na orzeczenie referendarza sądowego – wpis w księdze wieczystej	527
7. Literatura	528

ROZDZIAŁ V

SPRAWY Z ZAKRESU PRAWA SPADKOWEGO (ART. 627–691 K.P.C.)

1. Podstawowe pojęcia	529
1.1. Właściwość sądu	529
1.2. Zabezpieczenie spadku	530
1.3. Wyjawienie testamentu	531
1.4. Ogłoszenie testamentu	531
1.5. Przesłuchanie świadków testamentu ustnego	532
1.6. Przyjęcie lub odrzucenie spadku	532
1.7. Wykaz oraz spis inwentarza	533
1.8. Wyjawienie przedmiotów spadkowych	534
1.9. Wykonawca testamentu	535
1.10. Zarząd spadku nieobjętego	535
1.11. Stwierdzenie nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego	535
1.12. Dział spadku	536
1.13. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia	537
2. Schematy	537
3. Orzecznictwo	539

3.1. Przyjęcie lub odrzucenie spadku	539
3.2. Ogłoszenie testamentu	540
3.3. Przesłuchanie świadków testamentu ustnego	540
3.4. Spis inwentarza	540
3.5. Zarząd spadku nieobjętego	541
3.6. Stwierdzenie nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego	541
3.7. Dział spadku	542
3.8. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia	542
4. Kazusy	543
5. Testy	544
6. Wzory pism procesowych	546
6.1. Wniosek o zabezpieczenie spadku	546
6.2. Wniosek o dział spadku	547
7. Literatura	549

ROZDZIAŁ VI

SPRAWY DEPOZYTOWE (ART. 692–693²² K.P.C.)

1. Podstawowe pojęcia	550
1.1. Postępowanie depozytowe	550
1.2. Złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego	550
1.3. Wydanie oraz zwrot depozytu sądowego składającemu	551
1.4. Stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu	552
2. Schematy	553
3. Orzecznictwo	554
3.1. Postępowanie depozytowe	554
3.2. Złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego	554
4. Kazusy	555
5. Testy	557
6. Wzory pism procesowych	558
6.1. Wniosek o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego	558
6.2. Wniosek o wydanie przedmiotu świadczenia z depozytu sądowego	560
7. Literatura	561

ROZDZIAŁ VII

POSTĘPOWANIE REJESTROWE (ART. 694¹–694⁸ K.P.C.)

1. Podstawowe pojęcia	562
1.1. Sprawa rejestrowa	562
1.2. Wszczęcie postępowania	562
1.3. Dokumenty w postępowaniu rejestrowym	563
1.4. Podstawa wpisu	563
1.5. Postępowanie odwoławcze	564
1.6. Koszty postępowania rejestrowego	564
2. Schematy	565
3. Orzecznictwo	565
3.1. Dokumenty w postępowaniu rejestrowym	565
3.2. Podstawa wpisu	566
3.3. Postępowanie odwoławcze i skarga kasacyjna	566

4. Kazusy	566
5. Testy	568
6. Wzory pism procesowych	570
7. Literatura	570

ROZDZIAŁ VIII

POSTĘPOWANIE W RAZIE ZAGINIĘCIA LUB ZNISZCZENIA AKT

(ART. 716–729 K.P.C.)	571
1. Podstawowe pojęcia	571
1.1. Istota postępowania	571
1.2. Wszczęcie postępowania	571
1.3. Postępowanie uproszczone	572
1.4. Postępowanie zwykłe	572
1.5. Odtworzenie akt	573
2. Schematy	573
3. Orzecznictwo	574
3.1. Istota postępowania	574
3.2. Wszczęcie postępowania	575
3.3. Odtworzenie akt	575
4. Kazusy	575
5. Testy	577
6. Wzory pism procesowych	579
6.1. Wniosek o odtworzenie akt	579
7. Literatura	580

ROZDZIAŁ IX

POSTĘPOWANIE ZABEZPIECZAJĄCE (ART. 730–757 K.P.C.)

1. Podstawowe pojęcia	581
1.1. Istota postępowania zabezpieczającego	581
1.2. Dopuszczalność zabezpieczenia	581
1.3. Przesłanki udzielenia zabezpieczenia	582
1.4. Wniosek o zabezpieczenie	582
1.5. Rozpoznanie wniosku	583
1.6. Wykonanie zabezpieczenia	583
1.7. Kaucja	584
1.8. Zmiana lub uchylenie postanowienia	584
1.9. Zażalenie	584
1.10. Upadek zabezpieczenia	585
1.11. Koszty postępowania	585
1.12. Naprawienie szkody	586
1.13. Zabezpieczenia roszczeń pieniężnych	586
1.14. Zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych	587
2. Schematy	588
3. Orzecznictwo	589
3.1. Uprawdopodobnienie roszczenia	589
3.2. Zażalenie	590
3.3. Naprawienie szkody	590

3.4. Zmiana lub uchylenie zabezpieczenia	590
4. Kazusy	590
5. Testy	592
6. Wzory	594
6.1. Wniosek o zabezpieczenie	594
6.2. Wniosek o uchylenie zabezpieczenia	595
7. Literatura	596

CZĘŚĆ CZWARTA POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE

ROZDZIAŁ I

ZAGADNIENIA OGÓLNE DOTYCZĄCE POSTĘPOWANIA EGZEKUCYJNEGO

(ART. 758–775 ¹ K.P.C.)	599
1. Podstawowe pojęcia	599
1.1. Sprawy egzekucyjne	599
1.2. Czynności egzekucyjne	599
1.3. Nadzór judykacyjny	599
1.4. Skarga na czynności komornika	600
1.5. Procedura wnoszenia skargi na czynności komornika	600
1.6. Rozpoznanie skargi na czynności komornika	600
1.7. Odrzucenie skargi na czynności komornika	601
1.8. Skarga na postanowienie referendarza sądowego	601
1.9. Zażalenie na postanowienie sądu	601
1.10. Rozliczenie kosztów	601
1.11. Zbieg egzekucji	602
2. Schematy	603
3. Orzecznictwo	604
3.1. Odpowiednie stosowanie przepisów art. 394 ¹ § 1 pkt 1 k.p.c.	604
3.2. Sąd egzekucyjny	604
3.3. Postanowienie wydane w przedmiocie skargi na czynności komornika	604
4. Kazusy	604
5. Testy	606
6. Wzory pism procesowych	608
6.1. Skarga dłużnika na czynności komornika	608
6.2. Skarga wierzyciela na orzeczenie referendarza sądowego	609
7. Literatura	610

ROZDZIAŁ II

TYTUŁY EGZEKUCYJNE I KLAUZULA WYKONALNOŚCI

(ART. 776–795 ¹⁷ K.P.C.)	611
1. Podstawowe pojęcia	611
1.1. Tytuł egzekucyjny	611
1.2. Tytuł wykonawczy	611
1.3. Klauzula wykonalności	611
1.4. Treść klauzuli wykonalności	612
1.5. Właściwość sądu w sprawach o wydanie klauzuli wykonalności	612

1.6. Tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko dłużnikowi pozostającemu w związku małżeńskim	612
1.7. Opatrzanie tytułu egzekucyjnego klauzulą wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika z ograniczeniem do majątku wspólnego bądź przedsiębiorstwa	613
1.8. Tytuł egzekucyjny przeciwko współnikom spółki cywilnej	613
1.9. Tytuł egzekucyjny przeciwko współnikom spółek osobowych	613
1.10. Tytuł egzekucyjny przeciwko spadkobiercom	614
1.11. Tytuł egzekucyjny na następcę prawnego	614
1.12. Dalszy tytuł wykonawczy	614
1.13. Ponowne wydanie tytułu wykonawczego zamiast utraconego	614
1.14. Zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego	615
1.15. Stwierdzenie wykonalności europejskiego nakazu zapłaty	615
1.16. Zaświadczenie dotyczące orzeczenia wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń	615
1.17. Zaświadczenia dotyczące orzeczeń, ugód i innych tytułów egzekucyjnych w sprawach cywilnych i handlowych	616
1.18. Wyciągi z orzeczeń, ugód i innych tytułów egzekucyjnych w sprawach alimentacyjnych	616
1.19. Zaświadczenie dotyczące orzeczeń obejmujących środki ochrony w sprawach cywilnych	617
2. Schematy	617
3. Orzecznictwo	617
3.1. Zażalenie na odmowę wydania ponownego tytułu wykonawczego	617
3.2. Zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego	618
3.3. Tytuł wykonawczy	618
3.4. Dalszy tytuł wykonawczy	619
4. Kazusy	619
5. Testy	620
6. Wzory pism procesowych	622
6.1. Wniosek o nadanie klauzuli wykonalności	622
6.2. Wniosek o nadanie klauzuli wykonalności na rzecz następcy prawnego	623
6.3. Wniosek o wydanie dalszego tytułu wykonawczego	624
7. Literatura	625

ROZDZIAŁ III

WSZCZĘCIE EGZEKUCJI I DALSZE CZYNNOŚCI EGZEKUCYJNE

(ART. 796–817 K.P.C.)	626
1. Podstawowe pojęcia	626
1.1. Wszczęcie egzekucji	626
1.2. Wniosek o wszczęcie egzekucji	626
1.3. Złożenie przed komornikiem wykazu majątku przez dłużnika	627
1.4. Poszukiwanie przez komornika majątku dłużnika	627
1.5. Kurator dłużnika	627
1.6. Podstawa i zakres egzekucji	628
1.7. Zawiadomienie o wszczęciu egzekucji	628
1.8. Protokół komorniczy	628
1.9. Zawieszenie postępowania z urzędu	628

1.10. Zawieszenie postępowania na wniosek	629
1.11. Umożnienie postępowania	630
2. Schematy	631
3. Orzecznictwo	632
3.1. Egzekucja sądowa w stosunku do przedsiębiorstwa państwowego	632
3.2. Strona a uczestnik postępowania egzekucyjnego	632
3.3. Doręczenie przez sąd odpisu wniosku wierzyciela o wszczęcie egzekucji prowadzonej w sposób określony w art. 1051 § 1 k.p.c.	632
4. Kazusy	633
5. Testy	634
6. Wzory pism procesowych	636
6.1. Wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego	636
6.2. Wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego celem wydania rzeczy	637
7. Literatura	638

ROZDZIAŁ IV

OGRANICZENIE EGZEKUCJI ORAZ POWÓDZTWO PRZECIWEGZEKUCYJNE

(ART. 829–843 K.P.C.)	639
1. Podstawowe pojęcia	639
1.1. Ograniczenia egzekucji (o charakterze przedmiotowym)	639
1.2. Powództwa przeciwegzekucyjne	641
1.3. Właściwość sądu	642
2. Schematy	643
3. Orzecznictwo	644
3.1. Wyrok pozbawiający wykonalności tytuł wykonawczy przeciwko spółce	644
3.2. Proces opozycyjny	644
3.3. Zmiana stanu prawnego a dopuszczalność powództwa opozycyjnego	644
3.4. Podstawy powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego	645
4. Kazusy	645
5. Testy	646
6. Wzory pism procesowych	648
6.1. Pozew o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności	648
7. Literatura	649

ROZDZIAŁ V

EGZEKUCJA Z RUCHOMOŚCI (ART. 844–879¹¹ K.P.C.)

1. Podstawowe pojęcia	650
1.1. Ruchomość	650
1.2. Zajęcie ruchomości	650
1.3. Dozór nad ruchomością	652
1.4. Sprzedaż z wolnej ręki	652
1.5. Sprzedaż przedsiębiorstwu handlowemu	653
1.6. Sprzedaż szczególnych rodzajów ruchomości	653
1.7. Sprzedaż w drodze licytacji publicznej	654
1.8. Udzielenie przybicia	654
1.9. Skarga na udzielenie przybicia	655
1.10. Skutki nabycia ruchomości	655

1.11. Sprzedaż w drodze licytacji elektronicznej	655
2. Schematy	656
3. Orzecznictwo	657
3.1. Zajęcie ruchomości	657
3.2. Charakter protokołu zajęcia	658
3.3. Skutki nabycia	658
4. Kazusy	659
5. Testy	660
6. Wzory pism procesowych	662
6.1. Skarga dłużnika na czynności komornika – zajęcie ruchomości	662
7. Literatura	663

ROZDZIAŁ VI

EGZEKUCJA Z NIERUCHOMOŚCI (ART. 921–1013³ K.P.C.)

1. Podstawowe pojęcia	664
1.1. Egzekucja z nieruchomości	664
1.2. Zajęcie nieruchomości	665
1.3. Opis i oszacowanie	666
1.4. Licytacja	666
1.5. Przybicie	668
1.6. Przysądzenie własności	668
2. Schematy	669
3. Orzecznictwo	672
3.1. Egzekucja z nieruchomości	672
3.2. Zajęcie nieruchomości	672
3.3. Opis i oszacowanie	672
3.4. Licytacja	673
3.5. Przybicie	674
3.6. Przysądzenie własności	675
4. Kazusy	675
5. Testy	678
6. Wzory pism procesowych	679
6.1. Wniosek o dokonanie opisu i oszacowania nieruchomości	679
6.2. Zażalenie dłużnika na postanowienie sądu o udzieleniu przybicia	680
7. Literatura	681

ROZDZIAŁ VII

EGZEKUCJA Z PRAW I DÓBR INNEGO RODZAJU

(ART. 880–912 ORAZ 1014–1022⁴ K.P.C.)

1. Podstawowe pojęcia	682
1.1. Egzekucja z wynagrodzenia za pracę	682
1.2. Dokonywanie zajęcia	682
1.3. Okres obowiązywania zajęcia wynagrodzenia	683
1.4. Egzekucja z rachunków bankowych	683
1.5. Chwila zajęcia rachunku bankowego	684
1.6. Zajęcie wierzytelności z rachunku wspólnego oraz z rachunku małżonków	684
1.7. Egzekucja z innych wierzytelności	685

1.7.1. Dłużnik zajętej wierzytelności	685
1.7.2. Metoda zajęcia wierzytelności	685
1.7.3. Zajęcie wierzytelności związanej z zajęciem dokumentu	685
1.7.4. Zajęcie prawa własności przemysłowej	686
1.7.5. Zajęcie uprawnień z umowy spółki cywilnej i udziału w spółce handlowej	686
1.7.6. Egzekucja ze statków morskich	686
2. Schematy	687
3. Orzecznictwo	687
3.1. Egzekucja z rachunku bankowego	687
4. Kazusy	687
5. Testy	688
6. Wzory pism procesowych	690
6.1. Wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego z rachunku bankowego	690
7. Literatura	691

ROZDZIAŁ VIII

WYJAWIENIE MAJĄTKU (ART. 913–920¹ K.P.C.)	692
1. Podstawowe pojęcia	692
1.1. Wyjawienie majątku	692
1.2. Wniosek o wyjawienie majątku oraz złożenie przyrzeczenia	692
1.3. Rozpoznanie wniosku	693
2. Schematy	694
3. Orzecznictwo	694
3.1. Wykaz majątku	694
3.2. Wniosek o wyjawienie majątku	695
4. Kazusy	695
5. Testy	697
6. Wzory pism procesowych	699
6.1. Wniosek o wyjawienie majątku	699
7. Literatura	700

ROZDZIAŁ IX

PODZIAŁ SUMY UZYSKANEJ Z EGZEKUCJI (ART. 1023–1040¹ K.P.C.)	701
1. Podstawowe pojęcia	701
1.1. Plan podziału	701
1.2. Treść planu podziału	701
1.3. Kolejność zaspokajania podmiotów	702
1.4. Zarzuty przeciwko planowi podziału	702
1.5. Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z wynagrodzenia za pracę	702
1.6. Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z ruchomości wierzytelności i innych praw majątkowych	703
1.7. Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości	703
2. Schematy	703
3. Orzecznictwo	704
3.1. Podział sumy uzyskanej z egzekucji	704
3.2. Zarzuty przeciwko planowi podziału sumy uzyskanej z egzekucji	704
4. Kazusy	705

5. Testy	705
6. Wzory pism procesowych	707
6.1. Zarzuty przeciwko planowi podziału	707
7. Literatura	707

ROZDZIAŁ X

EGZEKUCJA ŚWIADCZEŃ NIEPIENIĘŻNYCH (ART. 1041–1059 K.P.C.)	708
1. Podstawowe pojęcia	708
1.1. Świadczenie niepieniężne	708
1.2. Czynność niezastępowalna	708
1.3. Czynność zastępowalna	709
2. Schematy	710
3. Orzecznictwo	711
3.1. Świadczenie niepieniężne	711
3.2. Czynność niezastępowalna	711
3.3. Czynność zastępowalna	712
4. Kazusy	712
5. Testy	715
6. Wzory pism procesowych	716
6.1. Wniosek o nakazanie dłużnikowi wyjawienia miejsca położenia dokumentów lub rzeczy	716
6.2. Wniosek o wszczęcie egzekucji czynności zastępowalnej	717
7. Literatura	718

ROZDZIAŁ XI

SZCZEGÓLNE RODZAJE EGZEKUCJI (ART. 1060–1088 K.P.C.)	719
1. Podstawowe pojęcia	719
1.1. Szczegółne rodzaje egzekucji	719
1.2. Egzekucja przeciwko Skarbowi Państwa	719
1.3. Zarząd przymusowy	720
1.4. Egzekucja w celu zniesienia współwłasności nieruchomości w drodze sprzedaży publicznej	720
1.5. Świadczenia alimentacyjne	721
2. Schematy	722
3. Orzecznictwo	724
3.1. Egzekucja przeciwko Skarbowi Państwa	724
3.2. Egzekucja w celu zniesienia współwłasności nieruchomości w drodze sprzedaży publicznej	725
3.3. Świadczenia alimentacyjne	725
4. Kazusy	726
5. Testy	728
6. Wzory pism procesowych	730
6.1. Wniosek o wszczęcie egzekucji w celu zniesienia współwłasności nieruchomości w drodze sprzedaży publicznej	730
6.2. Wniosek o wszczęcie egzekucji roszczeń alimentacyjnych	731
7. Literatura	732

CZĘŚĆ PIĄTA MIĘDZYNARODOWE POSTĘPOWANIE CYWILNE

ROZDZIAŁ I

JURYSDYKCJA KRAJOWA I IMMUNITETY W MIĘDZYNARODOWYM POSTĘPOWANIU CYWILNYM (ART. 1097–1116 K.P.C.)

JURYSDYKCJA KRAJOWA I IMMUNITETY W MIĘDZYNARODOWYM POSTĘPOWANIU CYWILNYM (ART. 1097–1116 K.P.C.)	735
1. Podstawowe pojęcia	735
1.1. Zasady polskiego międzynarodowego prawa procesowego	735
1.1.1. Zasada priorytetu umów międzynarodowych	735
1.1.2. Zasada równouprawnienia cudzoziemców w zakresie ochrony sądowej	736
1.1.3. Zasada respektowania jurysdykcji sądów zagranicznych	736
1.1.4. Zasada stosowania własnego prawa procesowego	736
1.1.5. Zasada wzajemności	736
1.2. Jurysdykcja krajowa	737
1.3. Immunitety	738
1.3.1. Immunitet sądowy	738
1.3.2. Immunitet egzekucyjny	739
2. Schematy	740
3. Orzecznictwo	741
3.1. Zasada priorytetu umów międzynarodowych	741
3.2. Jurysdykcja krajowa	741
3.3. Immunitet sądowy	742
3.4. Immunitet egzekucyjny	743
4. Kazusy	743
5. Testy	744
6. Wzory pism procesowych	746
6.1. Zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji w przedmiocie odrzucenia pozwu z uwagi na brak jurysdykcji krajowej	746
7. Literatura	747

ROZDZIAŁ II

ZAGADNIENIA ZWIĄZANE Z PRZEBIEGIEM MIĘDZYNARODOWEGO POSTĘPOWANIA CYWILNEGO (ART. 1117–1144¹³ K.P.C.)

ZAGADNIENIA ZWIĄZANE Z PRZEBIEGIEM MIĘDZYNARODOWEGO POSTĘPOWANIA CYWILNEGO (ART. 1117–1144 ¹³ K.P.C.)	748
1. Podstawowe pojęcia	748
1.1. Zdolność sądowa i procesowa	748
1.2. Zabezpieczenie kosztów postępowania	749
1.3. Pomoc prawna	749
1.4. Zabezpieczenie dowodów	751
2. Schematy	752
3. Orzecznictwo	753
3.1. Zdolność sądowa i procesowa	753
3.2. Koszty postępowania	754
3.3. Pomoc prawna	754
3.4. Zabezpieczenie dowodów	754
4. Kazusy	755
5. Testy	756
6. Wzory pism procesowych	757

6.1. Wniosek o zobowiązanie powoda do uiszczenia kaucji aktorycznej	757
6.2. Wniosek o zabezpieczenie dowodu	758
7. Literatura	759

ROZDZIAŁ III

ZAGADNIENIA ZWIĄZANE Z UZNANIEM, STWIERDZENIEM WYKONALNOŚCI I WYKONANIEM ORZECZEŃ SĄDÓW PAŃSTW OBCYCH

(ART. 1145–1153 ²⁶ K.P.C.)	760
1. Podstawowe pojęcia	760
1.1. Uznawanie orzeczeń sądów zagranicznych	760
1.2. Stwierdzenie wykonalności orzeczeń sądów zagranicznych	761
1.3. Uznanie i wykonanie niektórych orzeczeń sądów państw członkowskich Unii Europejskiej oraz pochodzących z tych państw ugód i dokumentów urzędowych	762
2. Schematy	762
3. Orzecznictwo	764
3.1. Uznawanie orzeczeń sądów zagranicznych	764
3.2. Stwierdzenie wykonalności orzeczeń sądów zagranicznych	765
4. Kazusy	765
5. Testy	766
6. Wzory pism	768
6.1. Wniosek o uznanie orzeczenia sądu zagranicznego	768
6.2. Wniosek o stwierdzenie wykonalności orzeczenia sądu zagranicznego	769
7. Literatura	770

CZĘŚĆ SZÓSTA SĄD POLUBOWNY

ROZDZIAŁ I

ZAGADNIENIA OGÓLNE DOTYCZĄCE SĄDU POLUBOWNEGO I ZAPISU NA SĄD POLUBOWNY (ART. 1154–1168 K.P.C.)

1. Podstawowe pojęcia	773
1.1. Sądownictwo polubowne	773
1.2. Jurysdykcja krajowa w sprawach arbitrażowych	774
1.3. Zdatność arbitrażowa	774
1.4. Zapis na sąd polubowny	775
1.5. Zarzut zapisu na sąd polubowny	775
2. Schematy	776
3. Orzecznictwo	777
3.1. Sądownictwo polubowne	777
3.2. Zdatność arbitrażowa	778
3.3. Zapis na sąd polubowny	779
3.4. Zarzut zapisu na sąd polubowny	780
4. Kazusy	780
5. Testy	782
6. Wzory pism procesowych	784
6.1. Odpowiedź na pozew z zarzutem zapisu na sąd polubowny	784
7. Literatura	785

ROZDZIAŁ II

SKŁAD SĄDU POLUBOWNEGO (ART. 1169–1182 K.P.C.)	786
1. Podstawowe pojęcia	786
1.1. Skład sądu polubownego	786
1.2. Arbitr	786
1.3. Wyłączenie arbitra	787
1.4. Właściwość sądu polubownego	788
2. Schematy	788
3. Orzecznictwo	791
3.1. Skład sądu polubownego	791
3.2. Arbitr	791
3.3. Wyłączenie arbitra	792
3.4. Właściwość sądu polubownego	792
4. Kazusy	793
5. Testy	795
6. Wzory pism procesowych	797
6.1. Wniosek o wyłączenie arbitra	797
7. Literatura	798

ROZDZIAŁ III

POSTĘPOWANIE PRZED SĄDEM POLUBOWNYM (ART. 1183–1193 K.P.C.)	799
1. Podstawowe pojęcia	799
1.1. Zakaz dyskryminacji	799
1.2. Podstawowe zasady postępowania arbitrażowego	800
1.3. Wezwanie na arbitraż	800
1.4. Pomoc sądowa	801
2. Schematy	801
3. Orzecznictwo	802
3.1. Podstawowe zasady postępowania arbitrażowego	802
3.2. Zakaz dyskryminacji	803
4. Kazusy	804
5. Testy	805
6. Wzory pism procesowych	807
6.1. Wezwanie na arbitraż	807
7. Literatura	807

ROZDZIAŁ IV

ORZECZENIA SĄDU POLUBOWNEGO I ICH WYKONYWANIE (ART. 1194–1204 ORAZ ART. 1212–1217 K.P.C.)	808
1. Podstawowe pojęcia	808
1.1. Wyrok sądu arbitrażowego	808
1.2. Sprostowanie wyroku sądu polubownego	809
1.3. Wykładnia wyroku sądu polubownego	810
1.4. Uzupełnienie wyroku sądu polubownego	810
1.5. Uгода przed sądem polubownym	810
2. Schematy	811
3. Orzecznictwo	813

3.1. Wyrok sądu arbitrażowego	813
4. Kazusy	814
5. Testy	816
6. Wzory pism procesowych	818
6.1. Wniosek o uznanie wyroku sądu arbitrażowego	818
6.2. Wniosek o sprostowanie wyroku sądu arbitrażowego	819
7. Literatura	819

ROZDZIAŁ V

ZASKARŻANIE ORZECZEŃ SĄDU POLUBOWNEGO

(ART. 1205–1211 K.P.C.)	820
1. Podstawowe pojęcia	820
1.1. Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego	820
1.2. Wstrzymanie wykonania wyroku	821
1.3. Postępowanie remisyjne	821
2. Schematy	822
3. Orzecznictwo	823
3.1. Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego	823
4. Kazusy	825
5. Testy	827
6. Wzory pism procesowych	829
6.1. Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego	829
7. Literatura	830

SPIS SCHEMATÓW	831
-----------------------------	------------

O AUTORACH	837
-------------------------	------------

WSTĘP

Przekazujemy w ręce czytelnika *Vademecum*, w którym w sposób przystępny i kompleksowy omówiliśmy przepisy Kodeksu postępowania cywilnego. Pomimo że jest ono przeznaczone przede wszystkim dla studentów wydziałów prawa, to może również okazać się przydatne dla praktyków prawa, w tym profesjonalnych pełnomocników, sędziów i komorników sądowych oraz przedstawicieli innych zawodów prawniczych.

Vademecum składa się z sześciu części, każda z nich została podzielona na rozdziały i podrozdziały, w ramach których wyróżniono:

1. Zagadnienia ogólne – omawiające podstawowe pojęcia związane z tematyką danego rozdziału;
2. Schematy – przedstawiające w sposób graficzny najistotniejsze zagadnienia omawiane w danym rozdziale;
3. Orzecznictwo – zawierające zbiór aktualnych orzeczeń Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych traktujących o problemach pojawiających się przy stosowaniu poszczególnych przepisów;
4. Kazusy – pozwalające lepiej zrozumieć zagadnienia teoretyczne poruszane w danym rozdziale;
5. Testy – pytania wielokrotnego wyboru odnoszące się do problematyki omawianej w danym rozdziale, które ułatwiają utrwalenie wiadomości;
6. Wzory pism procesowych;
7. Literaturę.

Systematyka publikacji została zaplanowana w taki sposób, aby czytelnik mógł poruszać się po jej łamach w sposób intuicyjny i z łatwością porządkować wiedzę z zakresu postępowania cywilnego.

Postępowanie cywilne po nowelizacji. Vademecum odnosi się do stanu prawnego aktualnego na dzień 1.02.2020 r., a ponadto zawiera informacje o planowanej nowelizacji procedury cywilnej, która zgodnie z projektem ustawy z 9.01.2020 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (IX kadencja, druk sejm. nr 45) ma wejść w życie w dniu 1.07.2020 r.

Autorzy

Rozdział XII

ŚRODKI ZASKARŻENIA (ART. 367–398 ORAZ ART. 398²²–398²³ K.P.C.)

1. PODSTAWOWE POJĘCIA

1.1. Apelacja

Apelacja to **podstawowy, dewolutywny środek odwoławczy** wnoszony **od orzeczeń merytorycznych**, tj. rozstrzygnięć co do istoty sprawy sądu pierwszej instancji, skierowany do sądu drugiej instancji. Przysługuje od wyroków: końcowych (art. 316 § 1 k.p.c.), częściowych (art. 317 § 1 k.p.c.), łącznych (art. 219 k.p.c.), wstępnych (art. 318 § 1 k.p.c.), uzupełniających (art. 351 § 1 i 3 k.p.c.) oraz zaocznych, przy czym w tym ostatnim przypadku stroną uprawnioną do wniesienia apelacji jest wyłącznie powód (art. 339 § 1 oraz art. 342 k.p.c.). Ponadto apelację wnosi się w postępowaniu nieprocesowym od rozstrzygnięć co do istoty sprawy (art. 518 k.p.c.).

 Ustawodawca w art. 368 k.p.c. szczegółowo określił **wymogi formalne**, jakie powinna spełniać każda apelacja. Poza **wymogami przewidzianymi dla każdego pisma procesowego** w art. 126 § 1 k.p.c., zgodnie z dyspozycją art. 368 § 1 k.p.c. powinna ona zawierać: **oznaczenie wyroku, od którego jest wniesiona**, ze wskazaniem **zakresu zaskarżenia**, zwięzłe **przedstawienie zarzutów wraz z uzasadnieniem** (w przypadku podniesienia zarzutów co do podstawy faktycznej rozstrzygnięcia niezbędne jest wskazanie faktów, które sąd pierwszej instancji ustalił niezgodnie z rzeczywistym stanem rzeczy, lub okoliczności istotne dla sprawy, a pominięte przez sąd pierwszej instancji – art. 368 § 1¹ k.p.c.), **wniosek o zmianę lub o uchylenie wyroku z zaznaczeniem zakresu żądanej zmiany lub uchylenia**, a także w razie zaistnienia takiej potrzeby **powołanie nowych faktów lub dowodów** (uprawdopodobniając przy tym, że ich powołanie przed sądem pierwszej instancji nie było możliwe lub potrzeba ich powołania powstała później). W przypadku **spraw o prawa majątkowe** wymagane jest także **oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia**.

! **Termin do wniesienia apelacji** otwiera się dla strony **po uprzednim zgłoszeniu** (w terminie tygodniowym – art. 328 § 1 k.p.c.) **wniosku o uzasadnienie orzeczenia sądu pierwszej instancji i wynosi on dwa tygodnie od dnia otrzymania orzeczenia wraz z uzasadnieniem** (art. 367 § 1 k.p.c.). Termin ten może zostać wydłużony do trzech tygodni, jeśli przedłużono termin do sporządzenia pisemnego uzasadnienia orzeczenia. O fakcie tym sąd zawiadomi stronę, doręczając jej wyrok z uzasadnieniem, ewentualne błędne pouczenie sądu nie może nieść ze sobą negatywnych skutków procesowych dla strony (art. 369 § 1¹).

Apelację, zgodnie z brzmieniem art. 369 § 1 k.p.c., należy **skierować do sądu, który wydał zaskarżony wyrok**, a ten przekaże ją wraz z aktami sprawy do sądu drugiej instancji. Termin do wniesienia apelacji uważa się za zachowany także wtedy, gdy apelację skierowano bezpośrednio do sądu drugiej instancji. W takiej sytuacji to sąd odwoławczy zawiadamia sąd pierwszej instancji o fakcie złożenia apelacji i żąda przekazania akt sprawy (art. 369 § 3 k.p.c.).

Sąd drugiej instancji dokonuje kontroli formalnej wniesionego środka zaskarżenia i odpowiednio wzywa stronę skarżącą do uzupełnienia jej braków formalnych, odrzuca apelację (art. 373 § 1 k.p.c.) lub doręcza jej odpis stronie przeciwnej (art. 373¹ k.p.c.) i kieruje sprawę na rozprawę lub posiedzenie niejawnie celem rozpoznania apelacji (art. 374 w zw. z art. 375 k.p.c.).

1.2. Zażalenie

! Zażalenie stanowi jeden z najbardziej popularnych, w zależności od regulacji ustawowych **dewolutywny lub niedewolutywny, środek odwoławczy**. Zażalenie do sądu drugiej instancji, a zatem o charakterze dewolutywnym, przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie oraz na zarządzenia przewodniczącego i postanowienia sądu enumeratywnie wymienione w art. 394 § 1 k.p.c. lub w innych przepisach ustawowych.

§ W art. 394^{1a} § 1 k.p.c. zawarto katalog orzeczeń, które podlegają zaskarżeniu **zażaleniem do innego składu tego samego sądu pierwszej instancji** (zażalenia niedewolutywne), a w art. 394² § 2 k.p.c. wymieniono **orzeczenia sądu drugiej instancji, od których zażalenie kieruje się do innego składu tego samego sądu drugiej instancji** (zażalenia niedewolutywne). Ponadto ustawodawca przewidział możliwość zaskarżenia **zażaleniem skierowanym do Sądu Najwyższego postanowień sądu drugiej instancji w przedmiocie odrzucenia skargi kasacyjnej, postanowień sądu drugiej lub pierwszej instancji odrzucających skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia** (art. 394¹ § 1 k.p.c.), a ponadto **wyroków kasatoryjnych**, tj. którymi sąd drugiej instancji uchyla wyrok sądu pierwszej instancji i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania (art. 394¹ § 1¹ k.p.c.).

! **Zażalenie** nie jest tak dalece sformalizowanym środkiem odwoławczym jak apelacja, niemniej ustawodawca w art. 394 § 3 k.p.c. określił, że **powinno ono czynić zadość wymaganiom przepisanych dla pisma procesowego** oraz zawierać **wskazanie zaskarżonego postanowienia i wnioski o jego zmianę lub uchylenie**, jak również **zwięzłe uzasadnienie** zażalenia ze wskazaniem w miarę potrzeby nowych faktów i dowodów. **Termin do wniesienia zażalenia wynosi tydzień** od dnia doręczenia postanowienia z uzasadnieniem. Jeżeli przy wydaniu postanowienia sąd odstąpił od jego uzasadnienia, termin liczy się od dnia ogłoszenia postanowienia, a jeżeli podlegało ono doręczeniu – od dnia jego doręczenia (art. 394 § 2 k.p.c.).

1.3. Skarga na orzeczenie referendarza sądowego

! **Orzeczenia wydane przez referendarza sądowego podlegają zaskarżeniu skargą w przypadkach, w których na postanowienie sądu służyłoby zażalenie.**

Wniesienie skargi powoduje co do zasady utratę mocy przez zaskarżone rozstrzygnięcie, z wyjątkiem postanowień: w przedmiocie kosztów sądowych lub kosztów procesu, o odmowie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego (w tych przypadkach zaskarżenie orzeczeń skutkuje wstrzymaniem ich wykonalności) oraz wydanych w sprawach rejestrowych, a także w przypadku zaskarżenia wpisu w księdze wieczystej (pozostają one w mocy do chwili rozpoznania skargi przez sąd, który wydaje stosowne orzeczenie co do losów zaskarżonego postanowienia). Co do zasady **skargę na orzeczenie referendarza sądowego rozpoznaje sąd, w którym referendarz sądowy wydał zaskarżone orzeczenie**, działając jako sąd pierwszej instancji. Wyjątkiem od tej zasady są orzeczenia wymienione enumeratywnie w art. 398²³ § 1 k.p.c., tj. w przedmiocie kosztów i wniosków o ustanowienie pełnomocnika, w tych przypadkach sąd orzeka bowiem jako sąd drugiej instancji.

Do postępowania ze skargi na orzeczenie referendarza sądowego stosuje się odpowiednio przepisy o zażaleniu, co oznacza, że **termin na wniesienie skargi to tydzień od dnia otrzymania orzeczenia**. Po nowelizacji z 2019 r. referendarz sądowy w przeciągu tygodnia od dnia wniesienia skargi, w przypadku uznania, że jest ona oczywiście uzasadniona, może zmienić swoje orzeczenie, uwzględniając żądania skargi. Wydane w ten sposób orzeczenie podlega ponownie zaskarżeniu skargą, przy czym nie stosuje się tutaj przepisów o jej oczywiściej zasadności (art. 398²² § 4 k.p.c.).

1.4. Granice zaskarżenia

! **Granice zaskarżenia określone są przez skarżącego we wnoszonym środku zaskarżenia.** Nieokreślenie ich w apelacji, wobec treści art. 368 § 1 k.p.c., stanowiłoby jej brak formalny podlegający uzupełnieniu na podstawie art. 130 § 1 k.p.c. **Sąd**

rozpoznający sprawę w drugiej instancji pozostaje związany zakresem zaskarżenia określonym przez skarżącego, orzeczenie bowiem w części, w której nie zostało skutecznie zaskarżone, uprawomocnia się. Określone w apelacji granice zaskarżenia będą zatem tożsame z zakresem rozpoznania sprawy przez sąd drugiej instancji, który bada prawidłowość zaskarżonego rozstrzygnięcia nie tylko pod kątem formalnym, ale również merytorycznym. Oznacza to, że sąd apelacyjny może zgodnie ze swoim uznaniem uzupełniać i prowadzić postępowanie dowodowe, czynić własne ustalenia na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, a nawet prowadzić postępowanie od nowa, wszystko to jednak w granicach zaskarżenia określonych w apelacji strony skarżącej. Ponadto **w granicach zaskarżenia sąd bada nieważność postępowania**.

1.5. Nieważność postępowania

Ustawodawca w art. 379 k.p.c. nie zawarł definicji legalnej pojęcia „nieważność postępowania”, ale katalog zamknięty przesłanek, które stanowią podstawę do uznania, że postępowanie toczyło się w warunkach nieważności. Dla uznania, że postępowanie toczyło się w warunkach nieważności, i jednocześnie wyciągnięcia z tego skutków prawnych, niezbędne jest skuteczne zaskarżenie wadliwie wydanego orzeczenia. W przypadku prawa procesowego, inaczej niż w prawie materialnym, czynność procesowa dokonana w warunkach nieważności postępowania będzie wywoływać skutki prawne aż do momentu jej uchylenia przez sąd wyższej instancji.

 Tylko skuteczne wniesienie środka zaskarżenia pozwala sądowi dokonać kontroli orzeczenia, także w kontekście ewentualnej **nieważności postępowania**, którą sąd bierze pod uwagę zawsze z urzędu w granicach zaskarżenia. Stwierdzając, że w sprawie doszło do nieważności postępowania, sąd drugiej instancji winien uchylić zaskarżone orzeczenie, znieść postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

 O prowadzeniu sprawy w warunkach nieważności można mówić wówczas, gdy:

- 1) droga sądowa była niedopuszczalna;
- 2) strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej, organu powołanego do jej reprezentowania lub przedstawiciela ustawowego albo gdy pełnomocnik strony nie był należycie umocowany;
- 3) o to samo roszczenie między tymi samymi stronami toczy się sprawa wcześniej wszczęta albo jeżeli sprawa taka została już prawomocnie osądzona;
- 4) skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy;
- 5) strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw;
- 6) sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Powyższy katalog jest **katalogiem zamkniętym**, co oznacza, że orzeczenie o nieważności postępowania możliwe jest tylko wówczas, gdy sąd zidentyfikuje w sprawie jedną z ww. przyczyn.

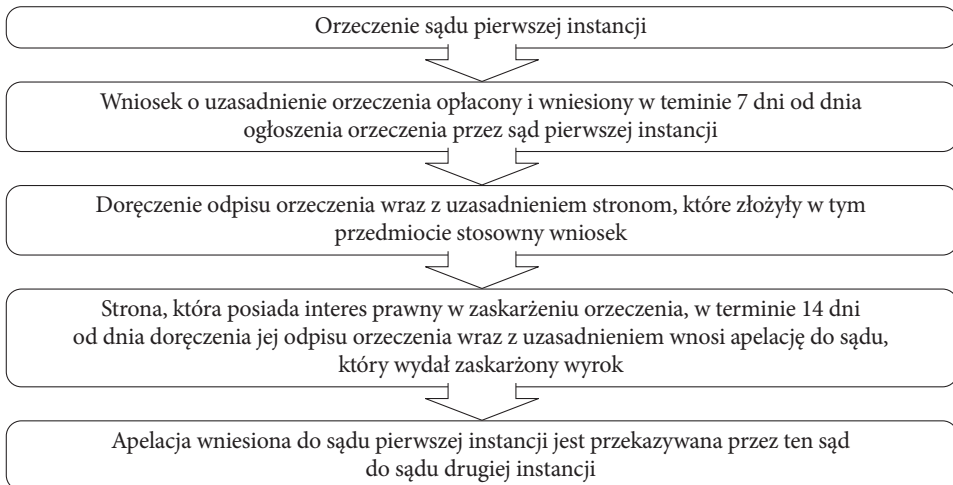
1.6. Zakaz *reformationis in peius*

Ustanowiony w art. 384 k.p.c. zakaz *reformationis in peius* **uniemożliwia sądowi orzekanie na niekorzyść skarżącego, jeśli strona przeciwna nie wniosła skutecznie środka zaskarżenia**. Innymi słowy, ustanowiona mocą tego przepisu zasada prawna gwarantuje stronie, która jako jedyna zaskarżyła orzeczenie, że orzeczenie sądu drugiej instancji nie pogorszy jej sytuacji w procesie. Sąd drugiej instancji, rozpoznając apelację tylko jednej ze stron, nie może bowiem nawet stwierdzić nieważności postępowania i uchylić orzeczenia, gdyby miało to skutkować pogorszeniem sytuacji skarżącego w postępowaniu.

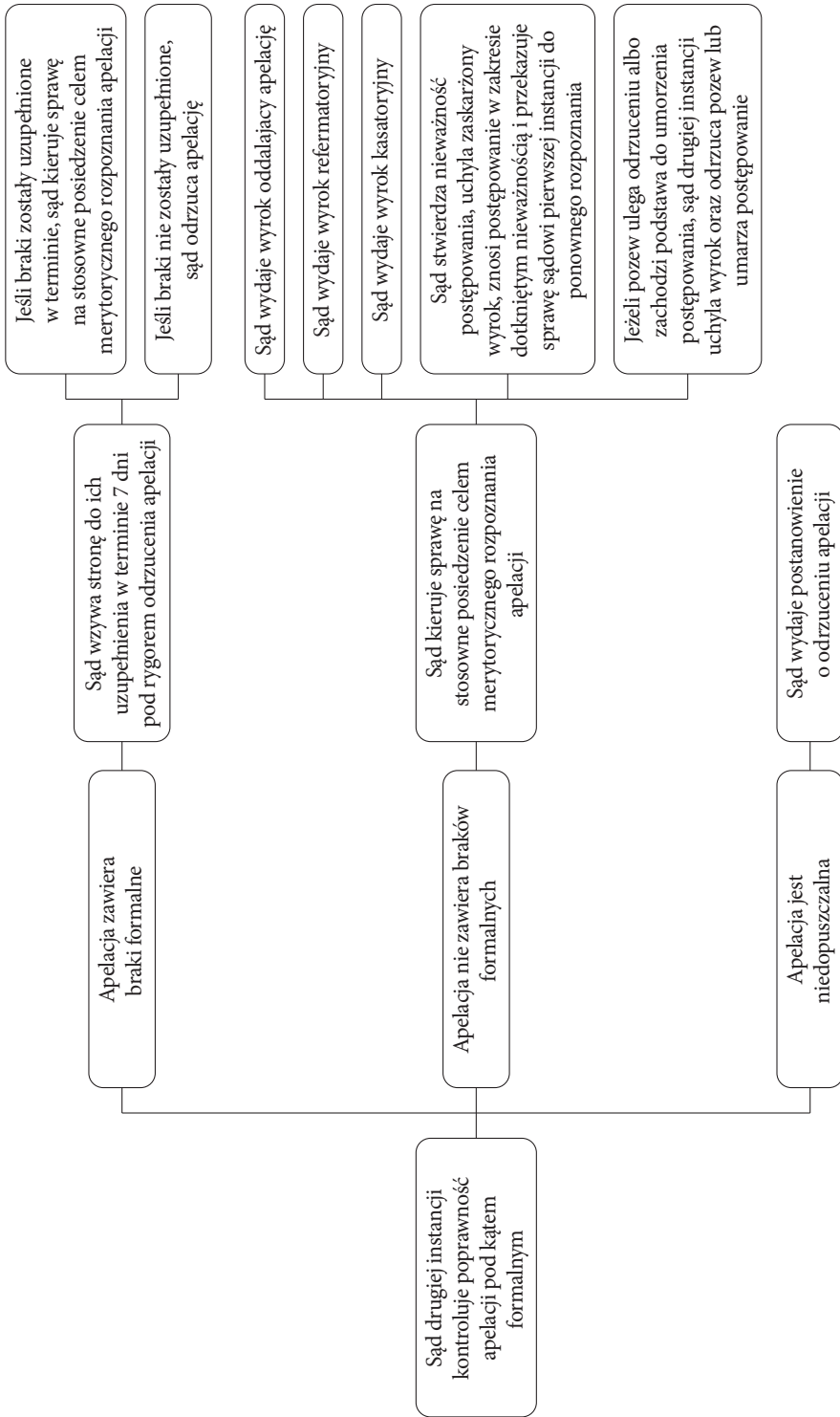
2. SCHEMATY

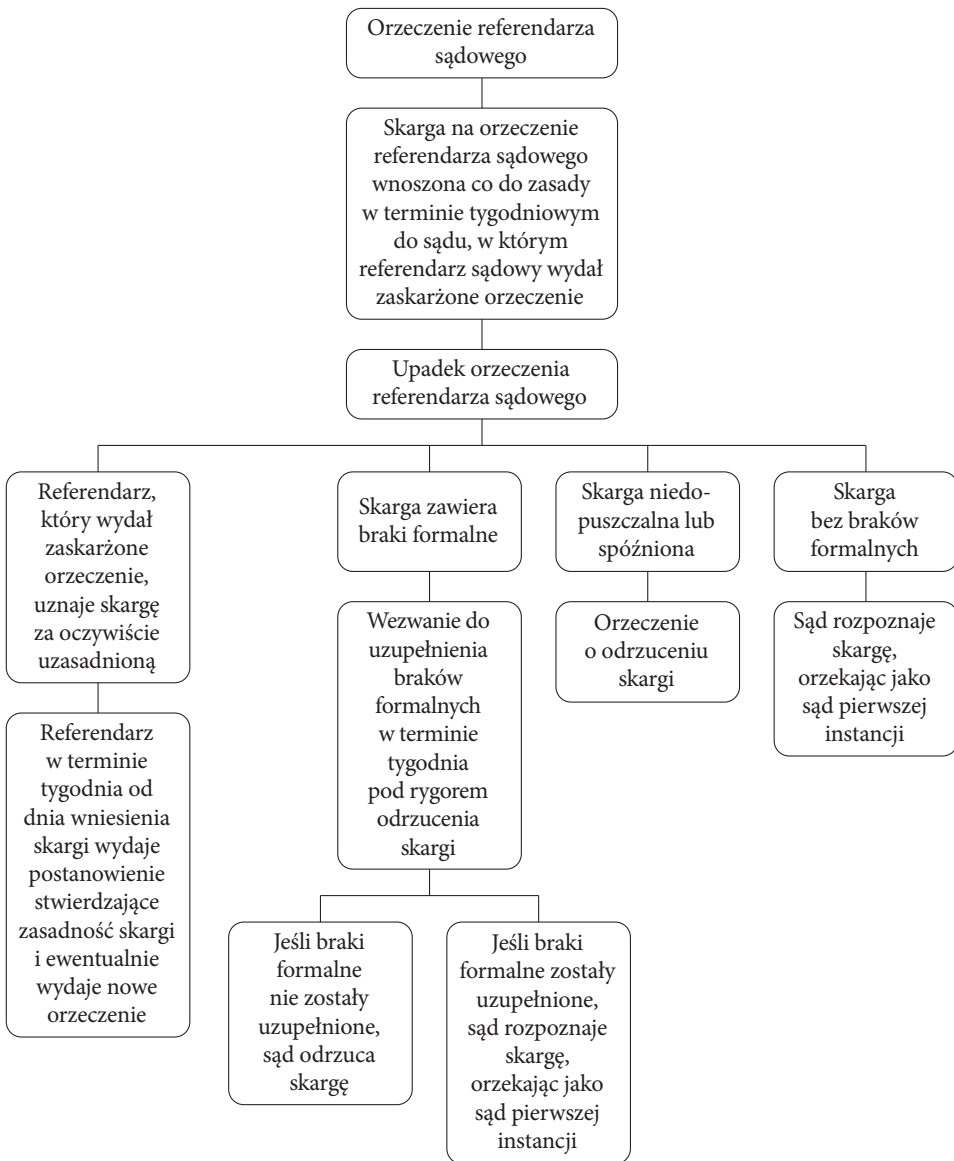
Schemat 1. Zaskarżenie wyroku sądu pierwszej instancji

a) Postępowanie przed sądem pierwszej instancji

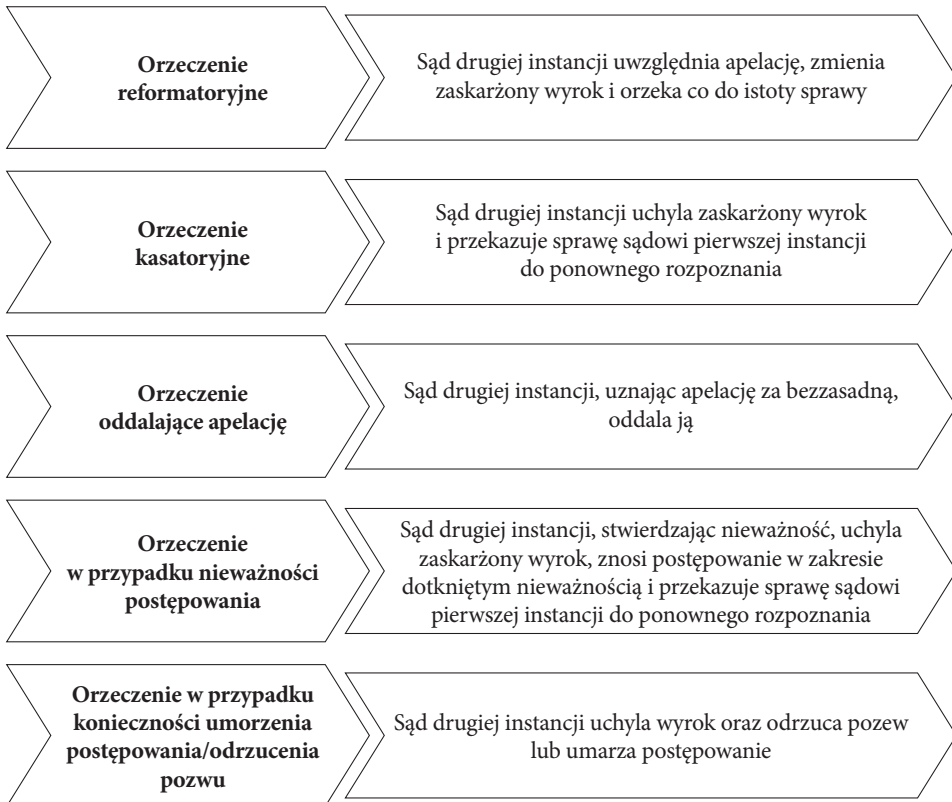

b) Postępowanie przed sądem drugiej instancji

Schemat 2. Zaskarżenie orzeczenia referendarza sądowego w postępowaniu procesowym

Schemat 3. Rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji rozpoznającego merytorycznie apelację od wyroku w postępowaniu procesowym

3. ORZECZNICTWO

3.1. Apelacja

Wyrok SN z 7.06.2018 r., II PK 89/17, LEX nr 2509627

Treść art. 328 § 2 k.p.c. nie zobowiązuje sądu do „przeprowadzenia analizy zarzutów apelacji” i „ich merytorycznego rozstrzygnięcia”. Wynika to z założenia, że sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę, a nie apelację. Środek odwoławczy moderuje tylko granice jej rozpoznania. W rezultacie, na sądzie drugiej instancji spoczywa obowiązek wskazania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia oraz wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku.

Postanowienie SN z 8.03.2018 r., II PZ 2/18, LEX nr 2455720

Środek zaskarżenia ma być tak sformułowany, aby nie budził wątpliwości co do jego istotnych elementów, mających wpływ na orzeczenie sądu drugiej instancji. Temu właśnie służą wymagania apelacji objęte art. 368 § 1 pkt 1 i 5 k.p.c., które odnieść należy do art. 378 k.p.c., zgodnie z którym sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia. Należy mieć na uwadze, że punkt 5 powołanego artykułu pozostaje w ścisłym związku z jego punktem 1. Jeśli strona skarży wyrok w całości i domaga się jego zmiany lub uchylecia, to znany jest zarówno zakres jego zaskarżenia, jak i zakres żądanej zmiany lub uchylecia.

Wyrok SN z 9.05.2017 r., I UK 212/16, LEX nr 2329473

Sąd odwoławczy, realizując obowiązek ponownego, merytorycznego rozpoznania sprawy, jest uprawniony do dokonywania własnych ustaleń faktycznych, w oparciu o materiał dowodowy zebrany w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, bez konieczności ponawiania przeprowadzonych dowodów; może też poprzestać na dokonanych przez sąd pierwszej instancji ustaleniach, gdy uzna je za wystarczające do merytorycznego rozpoznania sprawy. Sąd odwoławczy, będąc sądem merytorycznym, powinien dążyć, w przypadku uwzględnienia apelacji, do wydania orzeczenia reformatoryjnego, a wyjątkowo może wydać orzeczenie o charakterze kasatoryjnym – por. komentarze do art. 367 k.p.c. (...) Oczwistym jest zatem, przez wzgląd na charakter prawny środka zaskarżenia jakim jest apelacja, że nie można Sądowi drugiej instancji ze skutkiem prawnym zarzucać, że ponownie rozpoznał sprawę w oparciu o całokształt dowodów zgromadzonych w postępowaniu pierwszoinstancyjnym.

3.2. Zażalenie

Wyrok SN z 15.02.2018 r., II CSK 294/17, LEX nr 2507095

Przesłanką dopuszczalności środka zaskarżenia jest pokrzywdzenie orzeczeniem (*gravamen*); pokrzywdzenia takiego natomiast nie ma, gdy rozstrzygnięcie jest zgodne z żądaniem (...). Zgodność rozstrzygnięcia z żądaniem nie sprzeciwia się zaskarżeniu orzeczenia, jeżeli interes publiczny wymaga merytorycznego rozpoznania tego środka. W kolizji bowiem z interesem publicznym pozostają orzeczenia wydane w postępowaniach dotkniętych nieważnością, a więc z takim naruszeniem przepisów, które podważa stabilność orzeczeń sądowych i narusza powagę wymiaru sprawiedliwości.

Postanowienie SN z 19.01.2017 r., II CZ 140/16, LEX nr 2203511

Postanowienie w przedmiocie rozstrzygnięcia wniosku o przywrócenie terminu jest niezaskarżalne jako niekończące postępowania w sprawie i niewymienione w art. 394 § 1 k.p.c.

Wyrok SA w Łodzi z 6.04.2018 r., I ACa 1017/17, LEX nr 2502562

Na odmowę odrzucenia pozwu oraz na odrzucenie pozwu przysługuje zażalenie także wtedy, gdy postanowienia te zostały zamieszczone w wyroku, bowiem o rodzaju i dopuszczalności środka odwoławczego decyduje przedmiot rozstrzygnięcia, a nie forma orzeczenia.

3.3. Skarga na orzeczenie referendarza sądowego

Postanowienie SN z 20.04.2016 r., V CZ 10/16, LEX nr 2054104

Wniesienie skargi na postanowienie referendarza oddalające wniosek o wpis do księgi wieczystej, powoduje utratę mocy tego postanowienia, bowiem przepis szczególny, jakim jest art. 518¹ § 3 k.p.c., dotyczy tylko sytuacji wniesienia skargi na postanowienie referendarza o dokonaniu wpisu i jedynie w takiej sytuacji wpis do księgi wieczystej dokonany przez referendarza nie traci mocy wobec czego po wniesieniu skargi sąd wydaje postanowienie o zmianie zaskarżonego wpisu przez jego wykreślenie i dokonanie nowego wpisu lub wydaje postanowienie utrzymujące w mocy zaskarżony wpis albo uchyla wpis i oddala wniosek. Jeżeli natomiast referendarz sądowy wydał postanowienie o oddaleniu wniosku o wpis, postanowienie to po wniesieniu skargi traci moc (art. 398²² § 2 k.p.c.), wobec czego sąd rozpoznając skargę działa od nowa i wydaje postanowienie rozpoznające merytorycznie wniosek, a więc oddala go, jak uczynił to referendarz, albo dokonuje wpisu.

Postanowienie SN z 18.02.2011 r., I CZ 10/11, OSNC-ZD 2012/1, poz. 9

Nie jest dopuszczalne cofnięcie skargi na orzeczenie referendarza, jeżeli jej wniesienie spowodowało utratę mocy zaskarżonego orzeczenia.

3.4. Granice zaskarżenia

Wyrok SN z 9.01.2019 r., I CSK 732/17, LEX nr 2618465

Warunkiem zastosowania art. 378 § 2 k.p.c. jest nie tylko wspólnota praw lub obowiązków współuczestników, ale także wspólność zarzutów apelacji, na podstawie których apelacja mogłaby być uwzględniona, zaś współuczestnicy, którzy orzeczenia nie zaskarżyli, nie mogą powoływać się na podstawy zaskarżenia, które mogłyby podnieść samodzielnie, wnosząc apelację.

Wyrok SN z 21.02.2019 r., II PK 279/17, LEX nr 2623764

W przepisach dotyczących apelacji nie ma mowy o rozpoznawaniu sprawy w granicach podniesionych przez skarżącego zarzutów lub powołanych nowych faktów lub dowodów. Wynika to z istoty rozwiązań dotyczących apelacji. W odróżnieniu od podstaw kasacyjnych zarzuty apelacji nie wiążą zarówno skarżącego, jak i sądu drugiej instancji. Mogą one być zmieniane w toku postępowania apelacyjnego.

Wyrok SN z 27.02.2019 r., II CSK 29/18, LEX nr 2626317

Artykuł 378 § 1 k.p.c. nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek ponownego rozpoznania sprawy w granicach apelacji, co oznacza nakaz wzięcia pod uwagę wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Granice apelacji wyznaczają ramy, w których sąd drugiej instancji powinien rozpoznać sprawę na skutek jej wniesienia. Określają je sformułowane w apelacji zarzuty i wnioski, które implikują zakres zaskarżenia, a w konsekwencji kognicję sądu apelacyjnego. Ponadto sąd drugiej instancji w ramach ustalonego stanu faktycznego stosuje z urzędu prawo materialne. Dlatego sąd rozpoznający apelację powinien odnieść się do wszystkich tych zdarzeń i zarzutów zgłoszonych w postępowaniu apelacyjnym, które mogły spowodować skutki materialno-prawne.

3.5. Nieważność postępowania

Wyrok SN z 21.02.2019 r., II PK 279/17, LEX nr 2623764

Zgodnie z art. 379 pkt 5 k.p.c., nieważność postępowania zachodzi, jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw. Według ugruntowanego orzecznictwa przytoczona podstawa nieważności postępowania jest spełniona, jeżeli z powodu wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej, będących skutkiem naruszenia konkretnych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, których nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji, strona nie mogła – wbrew swej woli – brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części.

Wyrok SN z 30.11.2018 r., I CSK 652/17, LEX nr 2586010

Zastosowanie przez sąd drugiej instancji nowej podstawy prawnej rozstrzygnięcia bez wcześniejszego poinformowania stron o możliwości oceny roszczeń na takiej podstawie prawnej może skutkować pozbawieniem stron możliwości obrony praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.), a tym samym powodować nieważność postępowania.

Wyrok SN z 5.10.2018 r., I CSK 609/17, LEX nr 2561620

Wydanie orzeczenia w warunkach nieważności spowodowane nienależytym umocowaniem pełnomocnika strony (art. 379 pkt 2 k.p.c.) może być traktowane, jako naruszające klauzulę porządku publicznego.

3.6. Zakaz *reformationis in peius*

Uchwała SN z 19.10.2018 r., III CZP 1/18, OSNC 2019/6, poz. 66

W postępowaniu o stwierdzenie zasiedzenia własności nieruchomości zakaz zmiany postanowienia na niekorzyść uczestnika postępowania wnoszącego apelację (art. 384 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.) nie stoi na przeszkodzie stwierdzeniu

zasiedzenia przez sąd drugiej instancji w innej dacie, niż uczynił to sąd pierwszej instancji.

Wyrok SN z 15.02.2018 r., I CSK 341/17, LEX nr 2506708

Zgodnie z art. 384 k.p.c. sąd nie może uchylić lub zmienić wyroku na niekorzyść strony wnoszącej apelację, chyba że strona przeciwna również wniosła apelację. Wynikający z tego przepisu zakaz *reformationis in peius* ma doniosłe znaczenie dla skarżącego, stwarza mu bowiem gwarancję procesową, że wywiedziona przez niego apelacja od, jak twierdzi apelujący, błędnego wyroku, nie pociągnie za sobą niekorzystnego z jego punktu widzenia rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji. Naruszenie tej gwarancji czyni zaskarżony wyrok wadliwym.

Wyrok SN z 10.02.2017 r., V CNP 50/16, LEX nr 2640443

Wyrażony w art. 384 k.p.c. zakaz *reformationis in peius* stwarza stronie gwarancję procesową, iż wywiedziona przez nią apelacja od błędnego wyroku nie pociągnie za sobą niekorzystnego z jej punktu widzenia rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji. Gwarancja ta jest istotą instytucji zakazu *reformationis in peius*, umożliwiającą stronie swobodne korzystanie ze środków odwoławczych. Do naruszenia tego zakazu może dojść nie tylko przez orzekanie co do istoty sprawy, ale również przez uchylenie wyroku na niekorzyść strony wnoszącej apelację, jeżeli strona przeciwna nie wniosła apelacji.

4. KAZUSY

4.1. Wyrokiem z 12.12.2019 r. Sąd Okręgowy w W. zasądził od pozwanego A.B. na rzecz powoda C.D. kwotę 50 000 zł tytułem odszkodowania i oddalił dalej idące powództwo o zapłatę kwotę 60 000 zł oraz o zapłatę odsetek ustawowych. Powód, nie zgadzając się z takim rozstrzygnięciem, wniósł apelację, zaskarżając wyrok w części oddalającej powództwo. Pozwany nie wniósł apelacji. Sąd Apelacyjny w W. po rozpoznaniu sprawy doszedł do wniosku, że roszczenie powoda jest w całości bezzasadne i powinno być oddalone w całości. Czy w takiej sytuacji sąd drugiej instancji może zmienić wyrok i oddalić powództwo w całości, tak aby powód przegrał sprawę w 100%? Jakie będzie w związku z tym rozstrzygnięcie sądu drugiej instancji? Kiedy orzeczenie sądu drugiej instancji stanie się prawomocne?

Odpowiedź: Z uwagi na obowiązujący w postępowaniu cywilnym zakaz zmiany orzeczenia na niekorzyść wnoszącego apelację (art. 384 k.p.c.) sąd drugiej instancji nie może zmienić orzeczenia w ten sposób, że oddali roszczenie apelującego powoda w całości. Sąd drugiej instancji powinien zatem wydać wyrok oddalający apelację powoda jako bezzasadną na podstawie art. 385 k.p.c. Orzeczenie to w części rozstrzygającej o apelacji stanie się prawomocne z chwilą wydania, nie przysługuje

już bowiem od niego żaden środek odwoławczy. W zakresie kosztów orzeczenie uprawomocni się po upływie terminu do jego zaskarżenia przez obie strony postępowania lub po rozpoznaniu skutecznie wniesionego zażalenia na postanowienie o kosztach.

4.2. Referendarz sądowy postanowieniem z 18.11.2019 r. oddalił wniosek A.B. o wpis prawa własności nieruchomości. Orzeczenie to postanowił w całości zaskarżyć wnioskodawca. Jaki rodzaj środka zaskarżenia powinien w związku z tym wnieść i jakie będą skutki jego złożenia? Czy wnioskodawca będzie mógł cofnąć wniesiony środek zaskarżenia i dlaczego?

Odpowiedź: Wnioskodawca dla skutecznego zaskarżenia orzeczenia referendarza sądowego powinien w terminie siedmiu dni od jego odebrania wnieść skargę na orzeczenie referendarza sądowego skierowaną do sądu, w którym orzeka referendarz sądowy. Wniesienie skargi spowoduje upadek zaskarżonego postanowienia (nie jest to bowiem wpis i nie znajduje tutaj zastosowania art. 518¹ § 3 k.p.c.), co z kolei będzie skutkowało brakiem możliwości cofnięcia skargi.

4.3. Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z 12.12.2019 r. uznał się niewłaściwym do rozpoznania sprawy z powództwa A.B. przeciwko C.D. o zapłatę kwoty 10 000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych oraz opublikowanie sprostowania w prasie lokalnej o treści: „Niniejszym przepraszam A.B. za rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji na jego temat na łamach Dziennika Codziennego dotyczących jego działalności zawodowej. Niniejsze przeprosiny są wynikiem przegranego procesu sądowego. C.D.” i przekazał ją Sądowi Rejonowemu w W. jako właściwemu miejscowo i rzeczowo do rozpoznania. Strony nie zaskarżyły tego orzeczenia. Wyrokiem Sądu Rejonowego w W. oddalono powództwo w całości. Jaki rodzaj zarzutu w apelacji powinien przede wszystkim podnieść powód, aby doprowadzić do uchylecia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania?

Odpowiedź: Pozwany powinien podnieść zarzut nieważności postępowania, wskazując na dyspozycję art. 379 pkt 6 k.p.c., zgodnie z którym postępowanie jest dotknięte wadą nieważności, jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której właściwy jest sąd okręgowy bez względu na wartość przedmiotu sporu. Przepis art. 17 pkt 1 k.p.c. stanowi, że do właściwości sądów okręgowych należą sprawy o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe. W niniejszej sprawie powód niewątpliwie domagając się przeprosin oraz zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych, dochodził roszczenia, o którym mowa w art. 17 pkt 1 k.p.c. Fakt, że sąd okręgowy przekazał sprawę sądowi rejonowemu na podstawie art. 200 § 1⁴ i 2 k.p.c., jako właściwemu dla jej rozpoznania, a strony nie zaskarżyły tego orzeczenia, nie ma wpływu na ocenę kwestii nieważności postępowania.

Grzegorz Jędrejek (1973–2020) – doktor habilitowany nauk prawnych; profesor Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; kierownik Katedry Postępowania Cywilnego na Wydziale Prawa i Administracji UKSW; wieloletni wykładowca uniwersytecki; wybitny specjalista z zakresu postępowania cywilnego, autor ponad 200 opracowań poświęconych tej dziedzinie.

Vademecum to jedno z pierwszych na rynku opracowań, które w sposób kompleksowy odnosi się do procedury cywilnej z uwzględnieniem stanu prawnego po tzw. dużej nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego, która weszła w życie 7.11.2019 r. Jako jedyne zawiera także informacje na temat planowanej na 1.07.2020 r. kolejnej nowelizacji procedury cywilnej, wprowadzającej przede wszystkim nowe postępowanie odrębne, tj. w sprawach własności intelektualnej.

Publikację wyróżnia nowatorskie podejście do sposobu prezentacji materiału. Schemat opracowania został pomyślany tak, aby czytelnik mógł poruszać się po nim intuicyjnie, najpierw zdobywając wiedzę, a następnie mając od razu możliwość jej weryfikacji. Omawiane zagadnienia przedstawiono fachowym, ale łatwym do przyswojenia językiem, wzbogacając je o schematy, orzecznictwo, kazusy, testy, wzory pism i wykazy najważniejszej literatury.

Opracowanie umożliwia szybkie i efektywne pozyskanie informacji na temat:

- zasad postępowania cywilnego,
- procesu cywilnego,
- postępowania dowodowego,
- postępowań odwoławczych,
- nadzwyczajnych środków zaskarżenia,
- postępowań odrębnych, w tym w sprawach własności intelektualnej,
- postępowania nieprocesowego,
- postępowania egzekucyjnego,
- sądownictwa polubownego,
- międzynarodowego postępowania cywilnego.

Książka jest przeznaczona przede wszystkim dla studentów wydziałów prawa, ale będzie też użytecznym źródłem wiedzy na temat aktualnego stanu prawnego dla aplikantów zawodów prawniczych, a także adwokatów, radców prawnych, komorników sądowych i rzeczników patentowych.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-8187-429-8

